

Wirtualne laboratoria

Bez innowacji nie ma rozwoju

Szkoła praktycznej ekonomii

Przetłamać schematy
w nauczaniu matematyki

- 3** Od redakcji
- 4** Nad czym pracujemy... Jak wspieramy...
- 8** Projekty innowacyjne realizowane w obszarze tematycznym „Edukacja i szkolnictwo wyższe”
- 9** Ocena strategii wdrażania i walidacja produktu – okiem eksperta
Rozmowa z Edytą Sztylem, ekspertem-opiniodawcą w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe”
- 11** Wirtualne laboratoria
Rozmowa z Mateuszem Michalskim z Wyższej Szkoły Logistyki w Poznaniu, realizującej projekt „Wirtualne laboratoria – sukces innowacji”
- 14** Przetętać schematy w nauczaniu matematyki
Rozmowa z prof. UW dr. hab. Małgorzatą Żytko z Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego, współrealizującego projekt „Piktografia – rozwijanie umiejętności postępowania się językiem symbolicznym w edukacji z zakresu nauk matematycznych z zastosowaniem piktogramów Asylco”, którego liderem jest Wydawnictwo Bohdan Orłowski
- 16** Otwórzmy się na nowe pomysły w finansowaniu edukacji przez gminy
Rozmowa z Andrzejem Bidermanem z Federacji Inicjatyw Oświatowych realizującej projekt „Monitoring procesu przekazywania szkół i przedszkoli zagrożonych likwidacją organizacjom pozarządowym”
- 19** Bez innowacji nie ma rozwoju
Rozmowa z Marzeną Mieziowską-Drobny z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie, Instytucji Wdrażającej Program Operacyjny Kapitał Ludzki w województwie małopolskim
- 21** Projekt dla „bardziej dojrzałych”
Rozmowa z Martą Titaniec, koordynatorką projektu innowacyjnego „50+ doświadczenie”, ekspertką – opiniodawczynią Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze „Zatrudnienie i integracja społeczna”, członkinią Regionalnej Sieci Tematycznej dla Województwa Pomorskiego
- 24** „Innowacje edukacyjne” – nowa oferta szkolnictwa zawodowego
- 26** Szkoła praktycznej ekonomii
Rozmowa z Konradem Wróblem z Fundacji Młodzieżowej Przedsiębiorczości, kierownikiem projektu „Szkoła praktycznej ekonomii – młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo”
- 29** Sieci Tematyczne PO KL
Funkcjonowanie Sieci Tematycznych – aktualności
- 30** Regiony też potrafią!
- 31** Podsumowanie Forum (Szczecin, 26 czerwca 2012 roku)
Rozmowa z Aliną Szydłowską z Wydziału Koordynacji PO KL Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie
- 33** Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego
Poznajmy się z EFS – poradnik ze scenariuszami zajęć na temat Europejskiego Funduszu Społecznego
- 34** Zielone zamówienia publiczne
Rozmowa z Matthew Siggsem, przedstawicielem Duchy College Rural Business School, kierownikiem projektu „Clear About Carbon”
- 36** Współpraca na rzecz więźniów
Rozmowa z Agnieszką Bochniewicz, przedstawicielką Wspólnoty Praktyk na rzecz Reintegracji Byłych Skazanych (ExOCOP)
- 38** Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich
Granty badawcze z funduszy i programów europejskich szansą na rozwój młodych naukowców

INNOWACJE BEZ GRANIC
Biuletyn Krajowej Instytucji
Wspomagającej PO KL

Wydawca:

Centrum Projektów Europejskich
ul. Domaniewska 39A
02-672 Warszawa
tel. 22 378 31 00
faks 22 201 97 25

Zespół redakcyjny:

Edyta Smolarska
(redaktor naczelna)
Tomasz Mrozek
Łukasz Nowak
Ewa Wosik

Opracowanie graficzne,

skład i łamanie:

FIJN Natalia Kootstra

Druk:

Pracownia C&C

Przekazując teksty do redakcji, autorzy przenoszą na wydawcę prawo do publikacji (prawa autorskie i wydawnicze). Redakcja zastrzega sobie prawo skracania i adiustowania nadestanych tekstów.

Biuletyn jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki i rozprowadzany bezpłatnie.

ISSN 2080-8194

Nakład: 6000 egz.

Trzeci w tym roku numer „Innowacji bez Granic” jest poświęcony przede wszystkim obszarowi edukacji. W tej, najliczniejszej obecnie w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, grupie projektów innowacyjnych realizowanych jest 77 przedsięwzięć. Spośród nich 58 ma już pozytywnie ocenione strategie wdrażania, a 4 przeszły z sukcesem walidację produktów.

Przedstawiamy m.in. innowacyjne podejście do nauczania matematyki oraz do prowadzenia zajęć z zakresu przedsiębiorczości i ekonomii, a także do rozwiązania problemu niedostosowania ofert kształcenia do zapotrzebowania rynku pracy. O swoich pomysłach opowiedzieli nam, odpowiednio: prof. UW dr hab. Małgorzata Żytko z Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego, współrealizatorka projektu wykorzystującego innowacyjne narzędzie „Gramy w piktogramy” oraz Konrad Wróbel z Fundacji Młodzieżowej Przedsiębiorczości, która poprzez organizowanie „młodzieżowych miniprzsiębiorstw” chce rozpropagować w szkołach podejście „nauki przez działanie” (*learning by doing*). Piszemy także o projekcie „Innowacje edukacyjne”, który – korzystając z doświadczeń zagranicznych – wspólnie z pracodawcami wypracowuje gotowy do zastosowania w praktyce modułowy system kształcenia w szkole zawodowej.

Pragniemy także podzielić się z Państwem doświadczeniami walijskiego projektu „Clear about Carbon” dotyczącymi działań związanych z włączaniem produktu do głównego nurtu polityki. Jego kierownik, Matthew Siggs, opowiada o zastosowanym z powodzeniem w swoim projekcie tzw. liniowym modelu upowszechniania i włączania produktu.

Na koniec warto wspomnieć o kolejnych optymistycznych doświadczeniach. Edyta Sztylek, ekspertka Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe”, potwierdza, że rozwiązania, z którymi miała okazję się szczegółowo zapoznać, „są rzeczywiście innowacyjne”. Alina Szydłowska z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie informuje natomiast, że Urząd – po niezwykle pozytywnych doświadczeniach z realizacji Forum mającego na celu m.in. klastrowanie projektów realizowanych w województwie zachodniopomorskim – planuje już kolejne, szerszej zakrojone przedsięwzięcie tego typu z uczestnictwem beneficjentów z sąsiadujących województw. Serdecznie gratulujemy!

Zapraszamy do lektury.

Edyta Smolarska
Naczelnik Krajowej Instytucji Wspomagającej

Nad czym pracujemy... Jak wspieramy...

Innowacyjność

Sieci Tematyczne

W III kwartale br. Sieci Tematyczne kontynuowały prace nad walidacją produktów finalnych projektów innowacyjnych. Warto zwrócić uwagę, że Krajowa Sieć Tematyczna „Edukacja i szkolnictwo wyższe” zajęła się w tym czasie aż ośmioma produktami finalnymi.

W omawianym okresie odbyło się również dwudniowe wyjazdowe seminarium wszystkich czterech Krajowych Sieci Tematycznych. Podczas spotkania beneficjenci projektów w ramach komponentu centralnego PO KL prezentowali swoje strategie upowszechniania produktów finalnych oraz włączania ich do głównego nurtu polityki i/lub praktyki, a także korzystali z doradztwa pozostałych członków Sieci. Spotkanie to stanowiło również znakomitą okazję do wymiany doświadczeń między beneficjentami oraz do poszukiwania projektów podobnych i komplementarnych w celu wspólnego prowadzenia części działań upowszechniających i/lub włączających.

Zorganizowane zostało także dwudniowe spotkanie przedstawicieli Krajowych i Regionalnych Sieci Tematycznych, poświęcone głównie dyskusji na temat specyfiki roli Sieci w upowszechnianiu i mainstreamingu. Uczestnicy spotkania wypracowywali możliwe scenariusze aktywności Sieci w tych dziedzinach, a także dyskutowali nad mechanizmami animującymi członków Sieci do wspierania procesu upowszechniania wypracowanych innowacji społecznych oraz ich włączania do głównego nurtu polityki i/lub praktyki. Wartością dodaną tego spotkania było opracowanie przez przedstawicieli Sieci założeń do *Strategii działania Sieci Tematycznych na rok 2013* w części dotyczącej upowszechniania i włączania. Obszerną relację z wyżej wymienionych spotkań Sieci Tematycznych zamieścimy w kolejnym numerze biuletynu.

Ponadto KIW przeprowadziła wśród wszystkich członków oraz sekretarzy Krajowych i Regionalnych Sieci Tematycz-

nych badanie ankietowe mające na celu ocenę systemu funkcjonowania Sieci Tematycznych PO KL. Wyniki ankiety pozwolą na stwierdzenie, czy Sieci realizują swoje zadania w sposób efektywny, a także jakie są mocne i słabe strony funkcjonującego systemu. Dzięki temu możliwe będzie sformułowanie rekomendacji oraz opracowanie mechanizmów usprawniających pracę Sieci, również pod kątem kolejnego okresu programowania. Raport podsumowujący wyniki badania będzie dostępny w październiku br. na portalu KIW.

Mapa projektów i analiza jakościowa – druga aktualizacja

Na zakończenie II kwartału KIW po raz kolejny zaktualizowała mapę projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej PO KL oraz ich analizę jakościową (dokumenty ukazujące podobieństwa i możliwe połączenia między projektami).

W wyniku przeprowadzonej aktualizacji do dokumentów dodano informacje o 30 nowych projektach innowacyjnych oraz 10 projektach współpracy ponadnarodowej przyjętych do realizacji, które nie były uwzględnione w poprzedniej wersji materiału. Zaktualizowane dokumenty zostały udostępnione w wersji elektronicznej na stronie internetowej KIW w zakładce „Baza beneficjentów i produktów” (podzakładka „Mapa projektów / Analiza jakościowa”). Kolejna, trzecia aktualizacja będzie dostępna na stronie internetowej KIW na początku października.

Przeglądy okresowe

KIW na bieżąco monitoruje realizację przeglądów okresowych projektów innowacyjnych przez Instytucje Pośredniczące I i II stopnia. **Do końca czerwca br. odbyły się już 72 przeglądy.** Pracownicy KIW uczestniczyli w 13 przeglądach w Instytucjach Pośredniczących I i II stopnia zarówno komponentu centralnego, jak i regionalnego. Analizując raporty i notatki sporządzane w wyniku przeglądów, można stwierdzić, że wielu realizatorów projektów innowacyjnych skraca zaplanowany we wniosku o dofinansowanie czas

trwania fazy upowszechniania i mainstreamingu wypracowanych produktów finalnych. Jest to często spowodowane wydużeniem fazy testowania oraz analizy jej wyników. KIW przypomina jednak, że ostatni etap realizacji projektu innowacyjnego, jakim jest upowszechnianie i włączanie, w dużym stopniu decyduje o sukcesie projektu mierzonym skalą wdrożenia produktu finalnego do powszechnego stosowania. Dlatego też beneficjenci powinni dbać o to, aby czas trwania tego etapu pozwalał na efektywną realizację zaplanowanych działań upowszechniających, a przede wszystkim włączających.

Współpraca ponadnarodowa

Roczna Konferencja dotycząca Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (Kopenhaga, 17–19 czerwca 2012 roku)

Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej oraz KIW wzięli udział w spotkaniu „Bałtyckiego Forum Rozwoju” połączonego z konferencją Komisji Europejskiej na temat przeglądu stanu wdrażania *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*. Uczestnicy tegorocznej konferencji skupili się na dyskusji nad możliwościami oraz przyszłymi wyzwaniem stojącymi przed regionem Morza Bałtyckiego. Z tym istotnym makroregionem, który systematycznie dąży do rozwijania współpracy ponadnarodowej poprzez realizowanie tzw. projektów flagowych, Polska realizuje wiele wspólnych przedsięwzięć. W konferencji uczestniczyło blisko 1 tysięcy osób (nie tylko z państw nadbałtyckich), m.in. przedstawiciele Komisji Europejskiej, administracji publicznej różnych szczebli oraz szeroko rozumianego biznesu, ale przede wszystkim praktycy, którzy podczas sesji plenarnych i warsztatów prezentowali dokonania realizowanych przez siebie projektów. Najważniejszym elementem konferencji były tzw. *Networking Village Activities*, czyli nawiązywanie kontaktów oraz wymiana wiedzy i doświadczeń bezpośrednio między uczestnikami. Szczególnie duży nacisk został położony na zintensyfikowanie współpracy z Rosją, stąd obecność wielu instytucji i projektów z różnych dziedzin oraz warsztatów prowadzonych z myślą o tej współpracy. Nawiązane kontakty pozwalają na wzbogacenie i rozszerzenie oferty wsparcia KIW w zakresie poszukiwania nowych partnerów i uczestniczenia w nowych inicjatywach związanych ze współpracą ponadnarodową. Podczas spotkań z przedstawicielami Sieci Państw Morza Bałtyckiego kontynuowano rozmowy dotyczące współorganizacji kolejnego ponadnarodowego forum partnerskiego oraz realizacji projektu flagowego dla wykluczonej młodzieży, o którym już informowaliśmy na portalu KIW. Problem wykluczonej młodzieży, a także kwestie dotyczące wieku czy niepełnosprawności, będą również omawiane podczas, analogicz-

nego do zeszłorocznego, spotkania „Working Life 2012” w Sztokholmie, na które już dzisiaj serdecznie Państwa zapraszamy.

Spotkanie w ramach Europejskiej Sieci ds. Współpracy Ponadnarodowej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (Birmingham, 13–14 czerwca 2012 roku)

Przedstawiciele KIW uczestniczyli w spotkaniu Europejskiej Sieci ds. Współpracy Ponadnarodowej w ramach EFS. Dyskusja podczas spotkania skoncentrowała się na zagadnieniach dotyczących zasad realizacji współpracy ponadnarodowej w przyszłym okresie programowania, zwłaszcza w kontekście zapisów propozycji rozporządzenia w sprawie EFS. Omówiono również formułę seminarium podsumowującego prace Sieci, które zaplanowano na 25–26 września br. w Londynie. Tematem przewodnim spotkania była dyskusja na temat założeń współpracy ponadnarodowej po roku 2013, z udziałem m.in. przedstawicieli Komisji Europejskiej, a także prezentacja instrumentów i dobrych praktyk wypracowanych przez Sieć oraz poszczególne kraje na rzecz wsparcia współpracy ponadnarodowej w ramach EFS w obecnym okresie programowania. Seminarium było skierowane do gremiów decyzyjnych EFS, tj. Instytucji Zarządzających i Pośredniczących, Europejskich Sieci Współpracy, członków Grupy Roboczej Komitetu EFS i wielu innych podmiotów. Ponadto państwa członkowskie Sieci dokonały przeglądu stanu realizacji wszystkich jej zadań. Produkty Sieci są dostępne na portalu www.transnationality.eu

III Posiedzenie Zespołu Roboczego ds. koordynacji wdrażania Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (Warszawa, 16 lipca 2012 roku)

Podczas spotkania, które odbyło się w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, omówiono m.in. bieżące kwestie związane z przeglądem *Strategii*, instrumentem finansowym na rzecz wsparcia wdrażania *Strategii*, stanem negocjacji oraz planowanym ujęciem strategii makroregionalnych w dokumentach na nową perspektywę finansową, Programem „Region Morza Bałtyckiego 2014–2020” oraz bieżącą aktywnością w obszarach priorytetowych koordynowanych przez Polskę. W programie posiedzenia znalazło się także wystąpienie przedstawicielki KIW, która omówiła zakres aktywności KIW, ze szczególnym uwzględnieniem działań wpisujących się w *Strategię Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*, takich jak planowane V Ponadnarodowe Forum Partnerskie czy działania w ramach projektu „Inclusive Europe” (cykl szkoleń dla kadr decyzyjnych i operacyjnych w zakresie współpracy ponadnarodowej, konferencja „Working Life 2012”). Przedstawiono również inicjatywę związaną z projek-

tami flagowymi na rzecz młodzieży nieobecnej w systemie edukacji oraz na rynku pracy, do udziału w której zachęceni są polscy projektodawcy.

KIW w regionach

Warszawa

13 czerwca br. odbyło się w Warszawie seminarium dla wnioskodawców chcących się ubiegać o dofinansowanie projektów współpracy ponadnarodowej w ramach Poddziałania 1.3.1. „Projekty na rzecz społeczności romskiej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki”. Warto zaznaczyć, że jest to pierwszy konkurs na projekty współpracy ponadnarodowej w tym obszarze tematycznym. W odpowiedzi na zaproszenie Władzy Wdrażającej Programy Europejskie, będącej organizatorem konkursu, w spotkaniu wzięła udział przedstawicielka KIW, która zaprezentowała najważniejsze zasady dotyczące realizacji projektów współpracy ponadnarodowej PO KL, w tym kwestie związane z partnerstwem, wartością dodaną wynikającą ze współpracy ponadnarodowej, możliwościami poszukiwania partnerów ponadnarodowych, finansowaniem tego typu projektów itp., a także poinformowała o formach wsparcia KIW dla projektodawców i beneficjentów oraz zachęcała do rozszerzania o komponent ponadnarodowy realizowanych już projektów na rzecz społeczności romskiej.

Olsztyn i Katowice

W dniu 25 czerwca br. Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizował w Olsztynie spotkanie informacyjno-promocyjne poświęcone konkursowi na projekty z komponentem ponadnarodowym ogłoszonemu w ramach Działania 9.4 PO KL. Podobne spotkanie dla instytucji zainteresowanych udziałem w konkursie odbyło się w Katowicach w dniu 29 czerwca 2012 roku. Było ono poświęcone konkursom na projekty współpracy ponadnarodowej w ramach Poddziałania 6.1.1 i 8.1.3 PO KL organizowanym przez Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach. We wspomnianych wydarzeniach uczestniczyła przedstawicielka KIW, która przybliżyła uczestnikom specyfikę projektów współpracy ponadnarodowej, a także przedstawiła ofertę wsparcia ze strony KIW oraz zachęciła do rozszerzania projektów standardowych i innowacyjnych realizowanych w ramach poprzednich konkursów.

Bydgoszcz i Toruń

W dniach 12–13 lipca br. przedstawicielki KIW wzięły udział w spotkaniach informacyjnych w Toruniu i w Bydgoszczy dla projektodawców zainteresowanych udziałem w konkursie na projekty z komponentem ponadnarodowym w ramach Poddziałania 7.2.1 PO KL, ogłoszonym przez Regionalny

Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu. Podczas spotkań, zorganizowanych przez Regionalne Ośrodki EFS w Bydgoszczy i Toruniu, tradycyjnie już przedstawiono ogólną charakterystykę projektów współpracy ponadnarodowej, kanaty poszukiwania partnerów ponadnarodowych, wymagania formalne i kwestie finansowe, a także ważne kwestie związane z przygotowaniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz umowy o współpracy ponadnarodowej. Poruszono również zagadnienia dotyczące ryzyka w projektach współpracy ponadnarodowej oraz przedstawiono ofertę wsparcia KIW dla projektodawców i beneficjentów wspomnianych projektów.

Szczecin

26 czerwca br. Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie wraz z Regionalną Siecią Tematyczną zorganizował „Forum rozwiązywania problemów powstających podczas realizacji projektów innowacyjnych / z komponentem ponadnarodowym / klastrowanie projektów”, w którym uczestniczyły przedstawicielki KIW. Przedstawiły one m.in. informację na temat analizy jakościowej projektów innowacyjnych. W trakcie forum beneficjenci prezentowali swoje produkty finalne oraz omawiali zaplanowane działania upowszechniające i włączające. W ramach Forum odbyło się także spotkanie mające na celu klastrowanie regionalnych projektów innowacyjnych z województwa zachodniopomorskiego. Formuła spotkania była zbliżona do formuły Krajowego Forum Partnerskiego, które odbyło się 22 maja br. w Warszawie – zaproszono do pracy w grupach beneficjentów realizujących podobne projekty. Więcej informacji na temat tego spotkania można znaleźć w niniejszym wydaniu biuletynu, w artykule *Regiony też potrafią!*

Współpraca KIW z Ogólnopolską Federacją Organizacji Pozarządowych

KIW nawiązała współpracę z Ogólnopolską Federacją Organizacji Pozarządowych (OFOP) oraz działającą w jej strukturach Krajową Siecią Tematyczną do spraw Partnerstwa. W maju 2012 roku, w siedzibie Centrum Projektów Europejskich, odbyło się spotkanie przedstawicieli KIW oraz OFOP, w celu wymiany informacji na temat działań prowadzonych przez obie instytucje oraz ustalenia ewentualnych obszarów współpracy. W wyniku przyjętych ustaleń reprezentant OFOP uczestniczył w spotkaniu tzw. ambasadorów współpracy ponadnarodowej w ramach projektu „Inclusive Europe” zorganizowanym przez KIW, a przedstawicielki KIW wzięły udział w dwóch spotkaniach Grupy Roboczej do spraw przyszłego okresu programowania działającej przez OFOP. W maju br. Grupa spotkała się w celu przeprowadzenia dyskusji nad projektem stanowiska w kwestii innowacji społecznych, a w czerwcu obradowano nad projektem stanowiska dotyczącego grantu globalnego w przyszłej perspektywie finansowej. Na IV kwartał br. planowane jest pogłębienie współpracy, m.in. w celu szerszego informowania organizacji pozarządowych o możliwościach wsparcia ze strony KIW, w tym działań na rzecz nawiązywania kontaktów międzynarodowych oraz zwiększenia jakości i liczby projektów współpracy ponadnarodowej w ramach PO KL.

Realizacja projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej – podsumowanie

Od 2010 roku KIW monitoruje wyniki konkursów na projekty innowacyjne i projekty współpracy ponadnarodowej PO KL oraz postępy w realizacji tych projektów. Do końca czerwca br. ogłoszono 174 konkursy na projekty innowacyjne, w tym z komponentem ponadnarodowym, oraz 155 konkursów na wyodrębnione projekty współpracy ponadnarodowej. Złożono 2082 wnioski o dofinansowanie projektów innowacyjnych oraz 560 wniosków o dofinansowanie wyodrębnionych projektów współpracy ponadnarodowej. W wyniku oceny zawarto 265 umów na realizację projektów innowacyjnych oraz 104 umowy na realizację projektów współpracy ponadnarodowej.

Analizując zgromadzone dane, można dostrzec dużą dysproporcję między liczbą składanych wniosków o dofinansowanie projektów innowacyjnych a liczbą zawieranych

umów. KIW, przy współpracy Instytucji Organizujących Konkurs, zbadała bliżej tę prawidłowość na przykładzie wyników konkursów ogłaszanych w 2011 roku. Analiza uzyskanych informacji wskazuje, że projekty innowacyjne nie przechodzą oceny formalnej i merytorycznej. Na etapie oceny formalnej projektodawcy projektów innowacyjnych popełnili najwięcej błędów w kategorii „ogólne kryteria formalne” (były to np. różnego rodzaju uchybienia w treści listu intencyjnego dołączanego do wniosku o dofinansowanie w przypadku realizacji projektu innowacyjnego z komponentem ponadnarodowym). Na etapie oceny merytorycznej projekty innowacyjne zostały odrzucone ze względu na niezgodność projektu z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn (tzw. standard minimum) oraz z powodu licznych błędów w części 3.1 wniosku o dofinansowanie („Uzasadnienie potrzeby realizacji i cele projektu”). Najczęściej występujące błędy dotyczyły wskazania problemów, do których rozwiązania przyczyni się realizacja projektu, uzasadnienia potrzeby zmiany dotychczasowego podejścia oraz zdefiniowania celu głównego i celów szczegółowych projektu w kontekście zdefiniowanego problemu. ◀

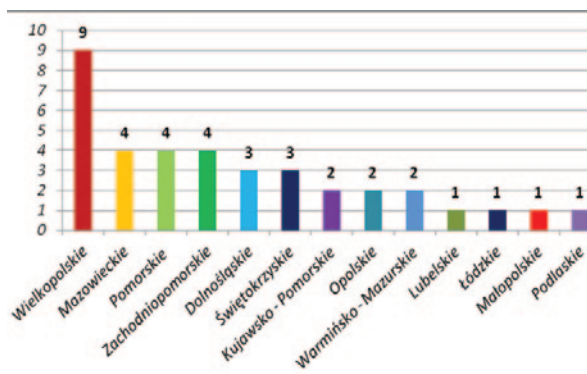
Projekty innowacyjne realizowane w obszarze tematycznym „Edukacja i szkolnictwo wyższe”

Edukacja i szkolnictwo wyższe (Priorytety III, IV i IX) jest jednym z czterech obszarów tematycznych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w którym realizowane są projekty innowacyjne testujące. Pozostałe obszary to: „Zatrudnienie i integracja społeczna” (Priorytety I, VI i VIII), „Adaptacyjność” (Priorytety II i VIII) oraz „Dobre rządzenie” (Priorytet V).

W latach 2009–2012 w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe” zostało ogłoszonych 47 konkursów na projekty innowacyjne (45 konkursów w komponencie regionalnym, dwa w komponencie centralnym).

W ramach komponentu regionalnego najwięcej projektów innowacyjnych testujących oraz projektów innowacyjnych testujących z komponentem ponadnarodowym realizowanych jest w województwie wielkopolskim (9), żaden projekt nie jest natomiast realizowany w województwach podkarpackim, lubuskim i śląskim. W ramach Priorytetu IX („Rozwój kształcenia i kompetencji w regionach”) wdrażanych jest 37 projektów innowacyjnych i projektów innowacyjnych testujących z komponentem ponadnarodowym. Na realizację tych projektów przeznaczono ponad 235 mln zł.

Liczba projektów innowacyjnych realizowanych w komponencie regionalnym w Prioryecie IX w poszczególnych województwach

Projekty w komponencie centralnym wdrażane są przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w ramach Priorytetu III PO KL („Wysoka jakość systemu oświaty”) oraz przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Priorytetu IV („Szkolnictwo wyższe i nauka”).

W ramach Priorytetu III realizowanych jest obecnie 39 projektów innowacyjnych testujących w temacie „Działania służące zwiększeniu zainteresowania uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych kontynuacją kształcenia na kierunkach o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy”. Na realizację tych projektów przeznaczono 175 mln zł.

Liczba projektów innowacyjnych realizowanych w poszczególnych tematach w komponencie regionalnym w Prioryecie IX

Temat	Liczba projektów
Modernizacja oferty kształcenia zawodowego w powiązaniu z potrzebami lokalnego/regionalnego rynku pracy	16
Nowe modele doradztwa edukacyjnego/zawodowego ukierunkowanego na rozwijanie kompetencji ogólnych (kluczowych) i zawodowych	1
Nowe modele kształcenia przez całe życie, w tym integrowanie funkcjonujących modeli kształcenia ustawicznego	2
Proces dydaktyczny ukierunkowany na efekty uczenia się, w tym kształtujący kompetencje twórczego myślenia, innowacyjności i pracy zespołowej wśród uczniów, a także wspierający budowanie zaufania społecznego i kapitału społecznego	10
Stworzenie systemu motywowania nauczycieli w zakresie tworzenia nowych, innowacyjnych programów, metod, technik i narzędzi nauczania	3
Udoskonalanie metod kształcenia i programów nauczania oraz aktywizacja edukacyjno-zawodowa nietypowych grup docelowych	2
Wspieranie uczniów/studentów o indywidualnych/specjalnych potrzebach edukacyjnych	3

Trwają również negocjacje z realizatorami projektów w ramach Priorytetu IV, rekomendowanych do dofinansowania przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. NCBiR wybrało w konkursie 20 projektów. Na realizację tych projektów przeznaczono 50 mln zł.

Liczba projektów innowacyjnych w poszczególnych tematach wybranych do realizacji w Prioryecie IV

Temat	Liczba projektów
Nowe modele kształcenia przez całe życie, w tym integrowanie funkcjonujących modeli kształcenia ustawicznego	9
Projekty otwierające wyższe uczelnie na działania i innowacje społeczne oraz na dostęp do gromadzonej w ramach uczelni wiedzy	4
Prowadzenie monitoringu losów absolwentów w celu podniesienia jakości kształcenia i lepszego dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb gospodarki opartej na wiedzy i wymogów rynku pracy	7

Ocena strategii wdrażania i walidacja produktu – okiem eksperta

Rozmowa z Edytą Szttyler, ekspertem-opiniodawcą w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe”

Jako ekspert Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe” przeprowadza Pani oceny strategii wdrażania projektów innowacyjnych oraz waliduje ich produkty. Jak przygotowuje się Pani do oceny?

Każda przedstawiona do oceny strategia wdrażania czy produkt, który ma podlegać walidacji to dla mnie nowe wyzwanie. Zawsze zaczynam od ponownego przejrzenia dokumentów strategicznych dotyczących realizacji projektów innowacyjnych. Głównym elementem przygotowania się do oceny jest jednak zapoznanie się z dokumentami: strategią i opisem produktu oraz w przypadku walidacji – z samym produktem. Zanim zacznę przygotowywać ocenę, bardzo szczegółowo zapoznaję się ze wszystkimi dokumentami związanymi ze strategią czy produktem, które udostępniła mi Krajowa Instytucja Wspomagająca.

Pierwszy etap realizacji projektu innowacyjnego kończy się przygotowaniem strategii wdrażania projektu. Jakie to ma znaczenie dla jego dalszej realizacji?

Przygotowanie strategii wdrażania to bardzo ważny moment w realizacji projektu innowacyjnego. Beneficjent, przygotowując strategię, musi się zastanowić nad celowością realizowanego projektu – pisząc strategię, należy bowiem przedstawić uzasadnienie potrzeby realizacji projektu, a także cel i opis innowacji oraz produktu finalnego. Musi również dokładnie zaplanować działania w procesie testowania produktu oraz jego upowszechniania i włączania do głównego nurtu polityki. Konieczne jest także przeanalizowanie ryzyka związanego z dalszą realizacją projektu. Etap pisania strategii to czas na pierwsze podsumowanie realizacji projektu, ale przede wszystkim moment, w którym projektodawca musi rzetelnie zaplanować kolejne działania, a także przewidzieć występowanie ewentualnych trudności w realizacji projektu czy w przyszłym wykorzystaniu wytworzonego w jego ramach produktu, a następnie ustalić sposoby przeciwdziałania tym trudnościom (analiza ryzyka).

Jedną z ostatnich faz realizacji projektu innowacyjnego jest walidacja jego rezultatów. Na czym ona polega?

Walidacja produktu jest elementem drugiego etapu wdrażania projektu innowacyjnego. Beneficjent składa opis produktu finalnego wraz z produktem do Sekretariatu Kra-

jowych/Regionalnych Sieci Tematycznych, w terminie zgodnym z zakładanym harmonogramem realizacji projektu. Złożony dokument otrzymuje ekspert oraz informacyjnie również członkowie Sieci Tematycznej. Zadaniem eksperta jest sporządzenie opinii, w której zostanie zawarta ocena produktu oraz rekomendacja, czy produkt ma zostać zwalidowany w postaci już wypracowanej w ramach projektu, czy też odrzucony przez Sieć Tematyczną.

Jak przebiega ocena strategii wdrażania projektu innowacyjnego, a jak walidacja produktu finalnego? Czy występują tutaj zasadnicze różnice?

Ocena strategii wdrażania różni się znacznie od walidacji produktu. Przede wszystkim ocenie podlegają różne zakresy realizacji projektu innowacyjnego, chociaż obie oceny mają związek z produktem finalnym. Oceniając strategię, ekspert musi odpowiedzieć na kilkanaście pytań z nią związanych. Pytania te dotyczą:

- uzasadnienia potrzeby realizacji projektu, które powinno być poparte wynikami badań i analiz przeprowadzonych w pierwszym etapie jego realizacji;
- głównego celu projektu;
- wskaźników projektu, ich wartości docelowych, sposobów pomiaru oraz źródeł weryfikacji;
- opisu innowacji;
- sposobu testowania produktu finalnego;
- monitoringu w fazie testowania i ewaluacji skuteczności produktu;
- adresatów i działań w ramach zarówno strategii upowszechniania, jak i włączania do głównego nurtu polityki;
- analizy ryzyka;
- wstępnej wersji produktu finalnego.

Zakres oceny strategii jest zatem bardzo szeroki. W przypadku walidacji produktu ekspert musi się skupić już tylko i wyłącznie na ocenie produktu, który powstał w wyniku realizacji projektu innowacyjnego. Tu ocenie podlegają następujące kwestie:

- zgodność produktu ze strategią w zakresie celu i grupy docelowej;
- skuteczność produktu (rozumiana jako korzyści dla grup docelowych);

- aktualność potrzeby wprowadzenia produktu;
- stopień skomplikowania produktu (czyli łatwość zastosowania wypracowanych narzędzi);
- możliwości – zarówno prawne, jak i organizacyjne – zastosowania wypracowanego produktu;
- efektywność wprowadzonego rozwiązania;
- innowacyjność rozwiązania.

Sieć Tematyczna – zarówno przy ocenie strategii wdrażania projektu innowacyjnego, jak i przy walidacji produktu finalnego – wypracowuje swoje stanowisko w głosowaniu.

W każdym jednak przypadku (zarówno przy ocenie strategii, jak i przy walidacji) ostateczną decyzję podejmuje Instytucja Organizująca Konkurs.

Jakie błędy najczęściej popełniają beneficjenci, którzy opracowują strategie wdrażania projektów innowacyjnych? Na co należy zwracać uwagę podczas przygotowywania produktu do walidacji?

Beneficjenci popełniają stosunkowo niewiele błędów. Te, które się zdarzają, dotyczą najczęściej wskaźników. Główną funkcją wskaźników jest zmierzenie, w jakim stopniu zostały zrealizowane cel główny i cele szczegółowe projektu. W trakcie realizacji projektu wskaźniki mają umożliwić pomiar jego postępu względem celów projektu. Powinny zatem być zdefiniowane w odniesieniu do poszczególnych celów projektu. Określone przez beneficjenta wskaźniki służące mierzeniu realizacji celów powinny ponadto być zgodne z zasadą SMART, a także mieć jasno sformułowane zarówno sposoby ich pomiaru, jak i źródła weryfikacji. Stanowi to trudność dla beneficjentów tworzących strategie. Przygotowując produkt finalny do walidacji, należy przede wszystkim opisać go możliwie szczegółowo, ale jednocześnie rzeczowo i jasno. Język stosowany przez beneficjenta w opisie produktu powinien być zrozumiały dla każdego potencjalnego użytkownika. Warto zwrócić uwagę na arkusz oceny produktu finalnego projektu innowacyjnego i w opisie jednoznacznie odnieść się do kwestii zawartych w arkuszu. Bardzo dużą rolę w procesie oceny produktu finalnego odgrywa także instrukcja stosowania produktu. Ważne jest, aby była napisana możliwie jak najprostszym językiem. Im więcej osób zechce zastosować produkt, tym lepiej się będzie działało w naszym szkolnictwie.

W przypadku projektów innowacyjnych ryzyko związane z poszukiwaniem nowych, skutecznych metod rozwiązywania problemów stanowi nieodzowny element ich realizacji. Jak bardzo zwraca Pani uwagę na ten aspekt projektu innowacyjnego?

Świadomość beneficjentów związana z ryzykiem w trakcie poszukiwania nowych, skutecznych rozwiązań jest bardzo ważna. Zwracam szczególną uwagę na ten aspekt, analizując przede wszystkim strategię wdrażania. Beneficjenci są świa-

domymi realizatorami projektów innowacyjnych. Nie spotkałam się z bagatelizowaniem kwestii ryzyka. Wnioskodawcy na ogół określają sytuacje ryzykowne dla swoich projektów. Opisują zagrożenia na etapie testowania, upowszechniania i włączania innowacji do głównego nurtu oraz zagrożenia mogące wystąpić na wszystkich etapach realizacji projektu. Analiza ryzyka przewiduje podstawowe sposoby ograniczania najważniejszych zagrożeń. Beneficjenci wymieniają działania, które mają zniwelować zagrożenie lub w ogóle nie dopuścić do jego wystąpienia. Zaplanowane działania są przemyślane zarówno na etapie pisania wniosku, jak i podczas pierwszego etapu realizacji projektu.

Na jakie inne elementy zwraca Pani szczególną uwagę przeprowadzając ocenę strategii projektu innowacyjnego lub dokonując walidacji produktu finalnego?

Bardzo ważnym dla mnie elementem strategii projektu są działania zarówno na etapie upowszechniania produktu, jak i podczas włączania go do głównego nurtu polityki. Jestem praktykiem i uważam, że właściwie zaplanowane i przeprowadzone działania sprawią, iż wypracowane, niezwykle wartościowe produkty innowacyjne będą wykorzystywane w codziennej pracy polskich szkół.

Na etapie walidacji najistotniejsza dla mnie jest skuteczność produktu, czyli korzyści dla grup docelowych. Bardzo ważne jest, jak dalece produkt ma szansę pomagać w rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów, w jaki sposób będzie wywierał wpływ na sytuację grup docelowych. Drugim ważnym elementem w procesie walidacji jest ocena stopnia skomplikowania produktu. Łatwość zastosowania produktów innowacyjnych może sprawić, że staną się one powszechnie wykorzystywane w szkołach, bez konieczności prowadzenia wielu specyficznych działań związanych z ich wdrożeniem, wymagających długotrwałych szkoleń i innych przygotowań użytkowników.

Jest Pani jednym z najbardziej doświadczonych ekspertów w zakresie oceny strategii wdrażania projektów innowacyjnych realizowanych w ramach III Priorytetu PO KL.

Jak Pani ocenia rozwiązania zaproponowane dotychczas przez beneficjentów? Czy rzeczywiście mają one innowacyjny charakter i przyczynią się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów?

Rozwiązania, z którymi miałam okazję się szczegółowo zapoznać są rzeczywiście innowacyjne. Uważam, że wszystkie zaproponowane produkty przyczynią się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów. Z przyjemnością zapoznają się na posiedzeniach KST z różnorodnymi rozwiązaniami, które już niebawem będzie można wykorzystywać w szkołach na różnym szczeblu. Sądzę, że wszystkie one znajdują zastosowanie w polskiej oświacie. Sama już teraz sięgam po rozwiązania mogące się okazać przydatne w szkole, którą kieruję. ◀

Wirtualne laboratoria

Rozmowa z Mateuszem Michalskim z Wyższej Szkoły Logistyki w Poznaniu, realizującej projekt „Wirtualne laboratoria – sukces innowacji”

Co było dla Wyższej Szkoły Logistyki inspiracją do realizacji projektu „Wirtualne laboratoria – sukces innowacji”?

Wyższa Szkoła Logistyki w Poznaniu od wielu lat współpracuje ze szkołami ponadgimnazjalnymi kształcącymi w zawodzie technika logistyka i technika spedytora. Celem tej współpracy jest pomoc w realizacji procesu edukacyjnego dostosowanego do wymagań stawianych przez rynek pracy. W ramach współpracy WSL m.in. corocznie organizuje Forum Nauczycielskie, podczas którego podsumowuje się dotychczasową współpracę uczelni ze szkołami oraz określa dalsze kierunki jej rozwoju, a także przygotowuje Ogólnopolską Olimpiadę Logistyczną dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, wydaje podręczniki, uruchomiła studia podyplomowe „Logistyka – studia dla nauczycieli”; prowadzi portal dla nauczycieli, a wreszcie realizuje projekty unijne przyczyniające się do podniesienia jakości kształcenia logistycznego.

Tak szeroko zakrojone działania przekładają się na bardzo dobrą znajomość potrzeb i problemów szkół kształcących w zawodzie technika logistyka i technika spedytora.

W efekcie poszukiwania kolejnych możliwości wsparcia kształcenia zawodowego w dziedzinie logistyki, wspólnie z partnerem uczelni, firmą L-Systems, został opracowany pomysł podniesienia jakości zajęć z przedmiotów „laboratorium logistyczno-spedycyjne” i „laboratorium magazynowe”.

W ten sposób powstał projekt „Wirtualne laboratoria – sukces innowacji”, stwarzający możliwość innowacyjnego kształcenia z wykorzystaniem specjalistycznego oprogramowania biznesowego w oparciu o dostęp do Internetu (rozwiązanie do tej pory niedostępne w kształceniu zawodowym).

Czym są „wirtualne laboratoria”? Co się składa na produkt finalny projektu?

Najprościej mówiąc, dzięki wirtualnym laboratoriom szkoły zyskują możliwość korzystania z systemów komputero-

wych dotąd dla nich niedostępnych (ze względu na bariery finansowe, techniczne i organizacyjne), umożliwiającym prowadzenie laboratoriów zawodowych. Możliwość ta została stworzona dzięki opracowaniu i wdrożeniu innowacyjnego sposobu dostępu do tego oprogramowania – dostępu wirtualnego – oraz współużytkowaniu przez wiele szkół aplikacji znajdujących się poza infrastrukturą danej szkoły poprzez Internet.

Na produkt finalny składają się następujące elementy:

- Przedmiotowy i modułowy program nauczania dla zawodu technika logistyka, uwzględniający wybrane umiejętności zawodowe.
- Biznesowy system informatyczny klasy ERP (*Enterprise Resource Planning*) stanowiący rdzeń wirtualnych laboratoriów. System ten, stosowany w setkach przedsiębiorstw na całym świecie, uczniowie otrzymują w pełnej wersji, ze specjalnie przygotowanymi bazami danych i w takiej konfiguracji, aby można było w nim realizować zadania umożliwiające kształcenie umiejętności zgodnie z nową podstawą programową. Dzięki temu będą mogli realizować zadania identyczne z wymaganymi przez potencjalnych pracodawców – w szkolnej pracowni komputerowej uczeń staje się pracownikiem wirtualnej firmy logistycznej.
- Pakiet materiałów dydaktycznych wspomagających i uzupełniających pracę w systemie informatycznym (prezentacje multimedialne, arkusze kalkulacyjne, filmy krótkometrażowe). Materiały zostały przygotowane w ścisłej współpracy z firmami branży TSL (Transport – Spedycja – Logistyka), tak aby zawierały jak najwięcej informacji praktycznych.
- Skrypt dla uczniów zawierający materiał teoretyczny i ćwiczenia wraz z instrukcjami użytkownika systemu informatycznego (opracowano dwa tomy: teoretyczny, w którym omówiono podstawowe zagadnienia logistyczno-spedycyjne i magazynowe oraz tom z instrukcjami zawierającymi opisy przebiegu realizacji zadań w systemie biznesowym klasy ERP).

- Podręcznik dla nauczycieli zawierający bezpośrednie wytyczne do pracy z wirtualnymi laboratoriami (składa się on z części teoretycznej, poświęconej omówieniu tematów, oraz części praktycznej – instrukcji posługiwania się systemem informatycznym wirtualnych laboratoriów wraz z pakietem zadań).
- Internetowe szkolenia dla nauczycieli z zakresu prowadzenia zajęć z wykorzystaniem wirtualnych laboratoriów, będące filmami instruktażowymi, których celem jest prezentacja zakresu funkcjonalnego systemu informatycznego klasy ERP oraz sposobu realizacji zadań zbudowanych w oparciu o ten system.

Do jakich grup odbiorców i użytkowników skierowane jest wsparcie w projekcie? Kogo szczególnie chcą Państwo nim zainteresować?

Odbiorcami innowacyjnego produktu – wirtualnych laboratoriów – są uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, a użytkownikami – nauczyciele kształcenia zawodowego. Do grupy

Wyciągnięcie wniosków z obrony strategii oraz profesjonalne przygotowanie produktu finalnego okazało się świetną receptą na pozytywne przejście walidacji. Z perspektywy czasu jako zespół projektowy widzimy, że ten sukces był nam potrzebny.

docelowej produktu należy również zaliczyć decydentów oraz liderów opinii społecznej, czyli przede wszystkim dyrektorów szkół kształcących w zawodzie technika logistyka oraz w zawodach pokrewnych, przedstawicieli Ministerstwa Edukacji Narodowej, kuratorów oświaty, okręgowych komisji egzaminacyjnych, ośrodków doskonalenia zawodowego, Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Ustawicznej i Zawodowej, samorządów terytorialnych oraz bibliotek pedagogicznych, a także inne osoby mogące mieć wpływ na wprowadzenie wirtualnych laboratoriów do głównego nurtu polityki oświatowej.

Do realizacji projektu wybrali Państwo partnera krajowego, firmę L-Systems. Jakie elementy wniósł partner do projektu?

Firma L-Systems już od wielu lat współpracuje z naszą uczelnią, udostępniając do pracy ze studentami oprogramowanie klasy ERP (ten sam system iScala firmy Epicor wykorzystano w wirtualnych laboratoriach). W trakcie wspólnych działań zrodziła się idea, aby umożliwić korzystanie z tego zintegrowanego systemu biznesowego szkołom ponadgimnazjalnym. Naszemu partnerowi została powierzona cała sfera informatyczna projektu. To dzięki jego doświadczeniu w wielu wdrożeniach systemu ERP, zarówno w polskich,

jak i zagranicznych firmach, możliwe było stworzenie systemu informatycznego wirtualnych laboratoriów, zdolnego obsłużyć tysiące uczniów w jednym momencie. Równie ważną rolę partnera w projekcie było opracowanie baz danych zgodnych z nową podstawą programową, zawierających wszystkie niezbędne informacje dotyczące firmy, jej produktów, współpracujących z nią kontrahentów oraz wiele innych danych umożliwiających pracę uczniów w systemie informatycznym tożsamym z tym stosowanym na co dzień w prawdziwych firmach.

Na jakim etapie realizacji projektu są Państwo obecnie? Jak będą przebiegały prace nad projektem w najbliższym czasie?

W czerwcu br. Krajowa Sieć Tematyczna jednogłośnie rekomendowała pozytywną walidację naszego projektu, w związku z czym przeszedł on do fazy włączania produktu finalnego do głównego nurtu polityki oświatowej. W celu jak najlepszego rozpoczęcia tego etapu realizacji projektu pewne działania – w tym przede wszystkim kontakt z Krajowym Ośrodkiem Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej w celu dostosowania finalnej wersji wirtualnych laboratoriów do nowej podstawy programowej – zostały podjęte jeszcze w 2011 roku. Mimo że produkt finalny został opracowany, prace w projekcie nie zwalniają, a wręcz nabierają tempa. W tym bardzo ważnym okresie największy nacisk kładziemy na zaprezentowanie wirtualnych laboratoriów wszystkim tym, którzy potencjalnie mogliby z nich skorzystać. W tym celu zaplanowaliśmy wysłanie produktu finalnego do szkół kształcących w zawodzie technika logistyka oraz do ośrodków doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w całej Polsce, a ponadto przeprowadzimy na terenie całego kraju szkolenia dla nauczycieli kształcących w zawodzie technika logistyka. Od września do końca listopada trwać będzie etap zapoznawania się chętnych szkół z wersją finalną wirtualnych laboratoriów. Wszelkie informacje na ten temat są dostępne na stronie internetowej projektu (www.laboratoria.wsl.com.pl).

Strategia wdrażania projektu „Wirtualne laboratoria” była pierwszą ocenianą przez Krajową Sieć Tematyczną w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe”. Jak z perspektywy czasu oceniają Państwo ten etap realizacji projektu? Jaki wpływ miała przeprowadzona ocena na dalszą realizację przedsięwzięcia?

Najistotniejszy w trakcie oceny strategii wdrażania naszego projektu był fakt, że wszyscy – zarówno my, przedstawiając w grudniu 2010 roku produkt testowy, jak i oceniające go osoby – robiliśmy to pierwszy raz. Brak doświadczenia obu stron był na początku odczuwalny, w efekcie czego pojawiło się kilka problemów, ale jednak po niewielkich zmianach projekt przeszedł

do etapu testowania. Ocenę strategii zapamiętamy do końca życia. To silne przeżycie było dla nas sygnałem, że musimy wszystko w projekcie robić na 110 proc. normy, bo 100 proc. może nie wystarczyć. Tak też działaliśmy w kolejnych fazach realizacji projektu. W trakcie oceny uświadomiliśmy sobie również, że o wirtualnych laboratoriach trzeba mówić w jak najbardziej czytelny sposób, przyjmując punkt widzenia ucznia i nauczyciela.

Produkt finalny uzyskał pozytywną ocenę Krajowej Sieci Tematycznej. Jakie są Państwa doświadczenia związane z pracami nad ostateczną wersją tego produktu?

Był to zdecydowanie najtrudniejszy okres w dotychczasowej realizacji projektu. Przygotowanie finalnej wersji wirtualnych laboratoriów, w pełni odpowiadającej potrzebom uczniów i nauczycieli, a także spełniającej liczne wymagania (w tym – co najważniejsze – dostosowanej do nowej podstawy programowej dla zawodu technika logistyka), łączyło się z koniecznością wyjątkowego zaangażowania całego zespołu projektowego. Jednak wyciągnięcie wniosków z obrony strategii oraz profesjonalne przygotowanie produktu finalnego okazało się świetną receptą na pozytywne przejście walidacji. Z perspektywy czasu jako zespół projektowy widzimy, że ten sukces był nam potrzebny. Realizacja projektów w ramach PO KL, a zwłaszcza realizacja projektów innowacyjnych, nie należy do najłatwiejszych, dlatego tak ważne było dla nas uznanie poniesionego wysiłku, a także potwierdzenie potrzeby dalszej realizacji naszego projektu przez Krajową Sieć Tematyczną oraz Ośrodki Rozwoju Edukacji. Po jednogłośnie pozytywnej ocenie ze zdwojoną siłą rozpoczęliśmy pracę nad ostatnim etapem włączenia produktu finalnego do głównego nurtu polityki oświatowej. Jestem przekonany, że nam się to uda i projekt, po zakończeniu jego finansowania ze środków PO KL, będzie w stanie sam się utrzymać, potwierdzając tym samym swoją niezbędność jako innowacyjne rozwiązanie do prowadzenia laboratoriów zawodowych w szkolnictwie ponadgimnazjalnym.

Jakie wnioski z tej fazy realizacji projektu mogą Państwo przekazać innym beneficjentom projektów innowacyjnych? Na co warto zwrócić szczególną uwagę opracowując produkt finalny do walidacji, a co jest mniej istotne na tym etapie realizacji projektu?

Finalna wersja wirtualnych laboratoriów znacznie się różni od testowej wersji produktu, która została szczegółowo sprawdzona przez uczniów i nauczycieli w okresie od stycznia do czerwca 2011 roku. Udało się nam ulepszyć produkt dzięki stałemu monitorowaniu potrzeb i problemów związanych z użytkowaniem prototypu wirtualnych laboratoriów, zgłaszanych przez uczniów i nauczycieli. Naszym głównym celem w trakcie opracowywania wersji finalnej było spełnienie oczekiwań wszystkich potencjalnych użytkowników i odbiorców. Wydaje mi się, że sukces wirtualnych laborato-

Na każdym etapie realizacji projektu zadawaliśmy sobie pytanie, co będzie się działo z wirtualnymi laboratoriami po zakończeniu projektu. Zdajemy sobie sprawę, że prawdziwym sukcesem jest trwałość projektu po zakończeniu finansowania z unijnych funduszy.

riów – poza rewelacyjnym pomysłem oraz świetnie dobranym i skoordynowanym zespołem – polega na tym, że zawsze, na każdym etapie realizacji projektu, zadawaliśmy sobie pytanie, co będzie się działo z wirtualnymi laboratoriami po zakończeniu projektu. Zdajemy sobie sprawę, że prawdziwym sukcesem jest trwałość projektu po zakończeniu finansowania z unijnych funduszy. Odpowiadając na ostatnią część pytania – w dobrze zaplanowanych projektach, a do takich, śmiem twierdzić, nasz należy, nie ma mniej istotnych zadań, wszystko powinno być zaplanowane w taki sposób, aby działania podejmowane w danej fazie były wystarczające i niezbędne do przejścia do kolejnej fazy.

Jak oceniają Państwo dotychczasową współpracę z Krajową Siecią Tematyczną w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe”? W jaki sposób chcieliby Państwo wykorzystać działalność Sieci do upowszechniania produktu finalnego oraz włączania go do głównego nurtu polityki/praktyki?

Nie wyobrażam sobie naszego projektu bez wsparcia ze strony Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe”. W trakcie dotychczasowych dwóch lat realizacji projektu KST, głównie poprzez swą stronę internetową oraz znajdujące się na niej dokumenty, pomagała nam w prawidłowej realizacji projektu. Nieocenione wsparcie stanowiła, i nadal stanowi, możliwość konsultowania praktycznych elementów bieżącej realizacji projektu z pozostałymi członkami Sieci. Możliwość wymiany doświadczeń z realizatorami projektów innowacyjnych to w mojej opinii największa zasługa KST. Działająca z ramienia Krajowej Instytucji Wspomagającej PO KL, Krajowa Sieć Tematyczna ma z założenia zrzeszać różne grupy podmiotów z obszaru edukacji, w tym decydentów i liderów opinii społecznej mających wpływ na stan kształcenia w naszym kraju. W ostatnich miesiącach realizacji projektu będziemy się starali to szczególnie wykorzystać i dzięki kontaktom KST wyjść z wirtualnymi laboratoriami do jak największej grupy odbiorców. ◀

Przełamać schematy w nauczaniu matematyki

Rozmowa z prof. UW dr. hab. Małgorzatą Żytko z Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego, współrealizującego projekt „Piktografia – rozwijanie umiejętności postępowania się językiem symbolicznym w edukacji z zakresu nauk matematycznych z zastosowaniem piktogramów Asylco”, którego liderem jest Wydawnictwo Bohdan Orłowski

Co skłoniło Państwa do realizacji projektu „Piktografia...”?

Edukacja matematyczna w Polsce jest od wielu lat przedmiotem zainteresowania i troski decydentów oświatowych i nauczycieli, a także rodziców oraz samych uczniów. Wyniki badań ogólnopolskich oraz międzynarodowych, prowadzonych na różnych etapach kształcenia, dostarczają dość pesymistycznych wniosków na temat poziomu umiejętności uczniów w zakresie matematyki. Mamy dostatecznie dużo informacji diagnostycznych, dotyczących szkolnej praktyki edukacyjnej, aby podjąć próbę wprowadzania zmian w kształceniu i doskonaleniu nauczycieli matematyki oraz sposobie nauczania tego przedmiotu.

Matematyka, nazywana „królową nauk”, stwarza jednak często bardzo dużo problemów uczniom. Co, w Pani opinii, sprawia główną trudność w rozumieniu tego przedmiotu przez uczniów? Jak na zmianę tego stanu może wpłynąć zastosowanie języka symbolicznego?

Zgodnie z koncepcją amerykańskiego psychologa Jerome’a Brunera dziecko, ucząc się, tworzy trzy typy reprezentacji umysłowych, za pomocą których interpretuje zdobywane przez siebie informacje oraz efekty własnych działań, czyli poznaje świat. Nieco upraszczając zatem, można stwierdzić, że dziecko może komunikować się z otaczającym światem (z rodzicami, nauczycielem, rówieśnikami, z rozwiązywanym zadaniem) na trzech poziomach złożoności języka:

- **enaktywnie**, czyli za pomocą gestów i działań;
- **ikonicznie**, czyli używając rysunków, które oznaczają to, co przedstawiają, więc mogą być zrozumiałe bez żadnych dodatkowych umów i ustaleń;
- **symbolicznie**, czyli za pośrednictwem systemu znaków o umownym znaczeniu; ich zrozumienie jest możliwe dopiero wówczas, gdy komunikujące się osoby umówią się, co dokładnie one przedstawiają, jaki jest ich sens (są to np. znaki języka, liczby, nuty).

Zarówno dziecko, jak i osoba dorosła, badając i poznając jakiś nowy obszar świata, sięga na ogół po wszystkie trzy typy reprezentacji, i to często właśnie w podanej wyżej kolejności (która odzwierciedla naturalną złożoność tych sposobów komunikowania się). Na potrzebę – czy nawet konieczność – stworzenia w procesie kształcenia warunków do takiej właśnie chronologii poznawania przez dzieci matematyki i jej języka od lat zwracają uwagę zarówno wybitni matematycy, jak i dydaktycy matematyki. Według nich dziecko powinno najpierw zrozumieć sens pojęcia czy operacji, a dopiero

potem poznać odpowiednią nazwę czy symbol.

W polskiej szkole dzieci są „zapoznavane” z językiem symbolicznym od początku procesu kształcenia, a znaczna część nauczycieli na początkowym etapie kształcenia jest przekonana, że jest to najważniejsze zadanie stojące przed edukacją matematyczną w klasach 1–3. To przekonanie wzmacniają jeszcze materiały edukacyjne, w których już przy pierwszych zadaniach tekstowych rozwiązywanych przez uczniów oczekuje się wpisania w pozostawione puste miejsce odpowiedniego działania arytmetycznego.

W efekcie, dziecko – nie rozumiejące jeszcze języka symbolicznego – jest zmuszane do wykonania z jego pomocą bardzo trudnego zabiegu: formalnego modelowania matematycznego. Rozumowania enaktywne czy ikoniczne, budujące rozumienie matematyki i jej języka, są w szkole pomijane i eliminowane jako „niematematyczne”. Pomoce dydaktyczne, mające wspierać przechodzenie od konkretnego do abstrakcji w procesie poznawania pojęć i symboli matematycznych, są w naszej szkole używane sporadycznie. Zjawisko to nasila się w klasach 4–6 i w gimnazjum, gdzie do nowych zagadnień matematycznych „startuje” się zazwyczaj z poziomu najtrudniejszego, symbolicznego, i na nim przez cały czas pozostaje.

Skutki takiego podejścia są przewidywalne – znaczny odsetek polskich uczniów nie rozumie języka symbolicznego matematyki oraz nie potrafi się nim efektywnie posługiwać. Potwierdzają to badania prowadzone na różnych etapach kształcenia (np. badania PISA) oraz wyniki sprawdzianu po klasie 6, czy wyniki części matematycznej egzaminu gimnazjalnego.

Analiza wyników badań trzecioklasistów, prowadzonych systematycznie od sześciu lat przez Centralną Komisję Egzaminacyjną, pokazuje, że w edukacji matematycznej w klasach 1–3 szkoły podstawowej znaczna część uczniów opanowuje jedynie pewną liczbę utrwalonych schematów postępowania w typowych sytuacjach oraz wiele różnych strategii obronnych, których zadaniem jest ukrycie przed nauczycielem, że nie rozumie się matematyki. Dzieci są przekonane, że rozwiązanie zadania polega na zapisaniu obliczenia, w którym trzeba wykorzystać wszystkie liczby podane w treści zadania; nie rozwiązują więc problemu, ale „zagoszparowują” liczby. Przypomnijmy, że rozwiązanie zadania tekstowego polega na znalezieniu, za pomocą dowolnej skutecznej strategii, poprawnej odpowiedzi na postawione w nim pytanie, a nie na wykonaniu jakiegoś

obliczenia. Tymczasem większość uczniów bezmyślnie operuje symbolami, bez wnikania w ich sens oraz cel ich użycia (przed „zdegenerowanym formalizmem” – przestrzegają Zofia Krygowska w książce *Zarys dydaktyki matematyki*). Niezależnie od wieku i płci uczniowie są biegli w stosowaniu wyuczonych schematów postępowania w typowych sytuacjach oraz mają ogromne trudności w stosowaniu posiadanej wiedzy w sytuacjach nowych, nieznanach im wcześniej. Musimy jednak mieć świadomość, że to właśnie ten drugi element decyduje o znaczeniu matematyki dla rozwoju współczesnego społeczeństwa.

Umyka nam to, jak ogromnie trudny do zrozumienia dla uczniów jest symboliczny język matematyki, jak dużej staranności oraz uwagi wymaga zapoznanie z nim uczniów, i to niezależnie od ich wieku. Uczniowie mający trudności w uczeniu się matematyki powinni mieć okazję do enaktywnego i ikonicznego jej poznania, a także badania, a to wymaga m.in. sięgania po wizualne oraz bogate pod względem strukturalnym pomoce, i to na różnych etapach kształcenia. Ten ważny zabieg dydaktyczny jest obcy polskiej szkole.

W pracy z uczniami brakuje obecnie stawiania wyzwań w strefie ich najbliższego rozwoju, pobudzania ich aktywności intelektualnej, rozwiązywania problemów, działań motywujących poznawczo. Na każdym etapie kształcenia dominuje natomiast styl podający, narzucanie gotowych reguł i schematów, zapamiętywanie, a nie rozumienie. Efektem tej tradycji edukacyjnej są nie tylko słabe wyniki na sprawdzianie po klasie 6, zwłaszcza w obszarach „rozumowanie” i „wykorzystywanie wiedzy w praktyce”, czy słabe wyniki na egzaminie gimnazjalnym w części matematyczno-przyrodniczej, ale także niechęć uczniów do przedmiotów matematycznych, a wreszcie – niesamodzielność i schematyzm myślenia absolwentów polskich szkół.

Czym są piktogramy Asylco i w jaki sposób zastosowanie tego innowacyjnego narzędzia ma wpłynąć na realizację ogólnego celu projektu, czyli podwyższenia u uczniów szkół podstawowych i gimnazjów poziomu rozumienia matematyki oraz posługiwania się nią w praktyce?

Asylco (akronim od: *Alternative System of Language Communication*) to innowacyjny system komunikacji niewerbalnej przy użyciu piktogramów, czyli symboli zrozumiałych dla każdego, niezależnie od języka, jakim się posługuje. Celem realizowanego przez nas projektu jest zwiększenie u uczniów szkół podstawowych i gimnazjów poziomu rozumienia matematyki i posługiwania się nią w praktyce poprzez wykorzystanie innowacyjnego narzędzia – pakietu edukacyjnego „Gramy w piktogramy”.

Język symboliczny jest nie tylko skutecznym narzędziem komunikowania się w różnych sytuacjach, ale także narzędziem ułatwiającym rozwiązywanie problemów, w tym również tych dotyczących życia codziennego. Jest też narzę-

dziem wspierającym myślenie matematyczne, ale sam także musi być wspierany przez myślenie matematyczne.

W procesie kształcenia uczniowie muszą mieć okazję do poznawania oraz stosowania różnych sposobów rozumowania i wnioskowania typowych dla matematycznej twórczości – rozumowania indukcyjnego i dedukcyjnego, uogólniania i specyfikacji, dostrzegania i wykorzystywania prawdziwości, rozumowania przez analogię. Powinno to być ich udziałem na każdym etapie rozwijania umiejętności matematycznych – zarówno podczas manipulacji, jak i w trakcie operowania zapisami zaawansowanymi formalnie. Podstawa programowa kształcenia ogólnego z 23 grudnia 2008 roku wśród wymagań ogólnych z zakresu matematyki wymienia m.in. wykorzystywanie i interpretowanie reprezentacji, modelowanie matematyczne, użycie i tworzenie strategii oraz rozumowanie i argumentację. Wszystkie te cele kształcenia wiążą się ze stopniowym pogłębianiem rozumienia symbolicznego języka matematyki oraz z rozwijaniem umiejętności posługiwania się nim, ze stopniowym rozwojem matematycznego myślenia uczniów. Realizacja projektu „Piktografia...” przyczynia się do rozwinięcia i wzmocnienia podstaw niezbędnych do realizacji tych założeń.

■ Proszę pokrótce opisać to rozwiązanie.

Pakiet edukacyjny „Gramy w piktogramy”, stworzony (obecnie do etapu testowania) przez członków zespołu badawczego powołanego przez partnera projektu, Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego, składa się z:

- zestawów pomocy dydaktycznych dla uczniów (piktogramy, stemple z piktogramami, plansze gier dydaktycznych z pionkami i kostkami, woreczki strunowe i żetony, tabliczki suchościeralne i pisaki oraz siatki brył – jeden zestaw jest przeznaczony dla czteroosobowej grupy);
- zestawu pomocy dydaktycznych dla nauczyciela (piktogramy demonstracyjne, naklejki z piktogramami i puste naklejki do tworzenia piktogramów przez uczniów, szablon kalendarza rocznego, modele wagi, płyta z programem komputerowym do projektowania piktogramów oraz gramy edukacyjnymi);
- przewodnika dla nauczyciela, zawierającego opis filozofii edukacyjnej pakietu oraz sposób jego wykorzystania w codziennej praktyce;
- scenariuszy zajęć;
- zestawów zindywidualizowanych kart pracy, które są zróżnicowane pod względem stopnia trudności proponowanych zadań.

Pakiet jest przygotowany w trzech wariantach: dla klas 1–3 i 4–6 szkoły podstawowej oraz dla klas 1–3 gimnazjum.

Jest to propozycja środka dydaktycznego wraz z materiałami prezentującymi metodykę kształcenia, która służy wspieraniu rozwoju samodzielności poznawczej, krytyczne-
go myślenia oraz twórczego działania uczniów w obszarze →

edukacji matematycznej. Opracowany produkt pozwala aktywizować poznawczo, skłania do rozwiązywania problemów we współpracy z innymi, do eksperymentowania, komunikowania się, negocjowania znaczeń. Zestaw pomocy może służyć jako znaczące wsparcie dla uczniów mających trudności w rozumieniu języka i pojęć matematycznych, wypełnia bowiem lukę między aktywnością na konkretnym materiale a operacją na symbolach. Zestaw piktogramów został dobrany w taki sposób, aby zachęcać i prowokować uczniów do konstruowania pojęć matematycznych, dokonywania modelowania sytuacji matematycznych z wykorzystaniem umownych, syntetycznych znaczeniowo piktogramów oraz ich tworzenia w zależności od potrzeb związanych z nadawaniem nowych znaczeń.

Projekt stanowi alternatywę dla tradycyjnego i nieefektywnego modelu nauczania eksponującego transmisję, a nie konstruowanie wiedzy w relacji nauczyciel–uczeń, oraz dominację działań na materiale symbolicznym lub bardzo szybkie przechodzenie od konkretnego do abstrakcji w edukacji matematycznej. Proponujemy modyfikację modelu edukacji matematycznej w dochodzeniu do rozumienia języka symbolicznego. Prezentowany środek dydaktyczny uzupełnia drogę od konkretnego do abstrakcji o element wzmacniający etap ikonyczny w kształtowaniu wyobrażeń i pojęć matematycznych.

■ Na jakim etapie realizacji znajduje się Państwa projekt?

Od września 2012 do czerwca 2013 roku opracowany przez nas produkt będzie testowany przez 20 nauczycieli i około 400 uczniów w wybranych szkołach podstawowych oraz gimnazjach.

■ Za jaką część zadań w projekcie odpowiada Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego?

Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego jest odpowiedzialny za opracowanie koncepcji produktu innowacyjnego oraz przygotowanie go do testowania. Zespół badawczy – w skład którego wchodzi naukowcy z zakresu matematyki i pedagogiki, a także praktycy: nauczyciele nauczania początkowego i matematyki w klasach 4–6 szkoły podstawowej i w gimnazjach – odpowiada za koncepcję produktu innowacyjnego oraz za proces jego testowania i wdrażania do użytku.

■ Niezwykle ważnym elementem w realizacji projektu są działania upowszechniające i włączające. Jak zostały zaplanowane w projekcie?

Upowszechnianie informacji o produkcie innowacyjnym odbywa się poprzez konferencje, wywiady udzielane przez członków zespołu badawczego dla periodyków pedagogicznych, artykuły oraz rozpowszechnianie przygotowanego materiału filmowego. ◀

Otwórzmy się na n w finansowaniu ed

Rozmowa z **Andrzejem Bidermanem** z Federacji Inicjatyw Oświatowych szkoli zagrożonych likwidacją organizacjom pozarządowym”

Projekt dotyczy innowacyjnego rozwiązania dotyczącego monitorowania finansów gminnych przeznaczonych na edukację. Czy jego koncepcja ma być odpowiedzią na brak odpowiednich, publicznie dostępnych mechanizmów finansowania szkół przez jednostki samorządu terytorialnego? Jak Pan postrzega kwestię likwidowania szkół i przedszkoli przez samorządy w Polsce?

Mechanizm finansowania szkół przez jednostki samorządu terytorialnego istnieje. Problem polega jednak na tym, że ma on dwie wady. Pierwszą jest niespójność sposobu obliczania wartości subwencji oświatowej, który opiera się na liczbie i potrzebach edukacyjnych uczniów, ze sposobem wydatkowania tych pieniędzy w gminach. O wydatkach decydują potrzeby szkoły, a zwłaszcza zatrudnionych w niej nauczycieli. Samorządowe szkoły podstawowe, prowadzące sześć oddziałów, zatrudniają 9–10 nauczycieli, niezależnie od tego, czy swoje pieniądze przynosi do nich 30, czy 130 uczniów. Pojawia się zatem duża różnica między subwencją dla małej szkoły a realnymi kosztami jej utrzymania. Druga wada jest jak gdyby rewersem pierwszej. W szkole typowo wiejskiej na oddział przypada ok. 12 uczniów i subwencja oświatowa nie wystarcza na jej utrzymanie. Dlatego ogromna większość gmin wiejskich musi pokrywać z własnych dochodów różnicę między wartością subwencji oświatowej a realnymi kosztami utrzymania szkół. I zwyczajnie im na to nie starcza. Stąd konieczność zmian w sposobie zarządzania oświatą, w tym także zmniejszenia liczby szkół samorządowych w danej gminie. Mówiąc wprost: gmina, aby ograniczyć wydatki bieżące, musi część szkół zamknąć lub przekazać innemu organowi prowadzącemu. I tu brakuje publicznie dostępnego mechanizmu modelowania alternatywnych rozwiązań oświatowych. W wielu gminach dyskusja o koniecznych zmianach nie daje żadnych rezultatów z powodu braku zrozumienia miejscowych realiów przez środowisko lokalne (nie wyłączając radnych!). W konsekwencji konieczne decyzje nie zapadają. Tymczasem, według danych Związku Gmin Wiejskich RP, jeśli gminy wiejskie nie zrewidują struktury wydatków bieżących do 2013 roku, 50 proc. z nich może utracić zdolność do uchwalenia budżetu na rok 2014. Dlatego opracowaliśmy narzędzie udostępniające rzetelne informacje o uwarunkowaniach omawianego tu zadania publicznego wszystkim,

owe pomysły ukacji przez gminy

realizującej projekt „Monitoring procesu przekazywania szkół i przed-

którzy chcą uczestniczyć w jego realizacji. Zadbaliśmy o to, aby były one przedstawiane w czytelnej, graficznej formie.

Jakie innowacyjne rozwiązania będą zastosowane w projekcie?

Opracowaliśmy i obecnie udoskonalamy „Matrycę kalkulacyjną finansów gminnych przeznaczonych na edukację”. Jest to kalkulator internetowy pozwalający na: (a) zobrazowanie bieżącej sytuacji budżetowej gminy (a co za tym idzie – potrzeby zmian); (b) przedstawienie graficzne kosztów obecnej sieci szkół samorządowych, a zwłaszcza relacji między wysokością otrzymywanej subwencji oświatowej a wydatkami oświatowymi w gminie; (c) ocenę korzyści finansowych z przekazania szkoły innemu organowi prowadzącemu; (d) oszacowanie kosztów i realnych możliwości prowadzenia placówki oświatowej przejętej od gminy przez organ społeczny. Na obecnym etapie realizacji projektu narzędzie jest testowane w wybranych gminach. Mogą z niego korzystać wszystkie podmioty zaangażowane w realizację zadania oświatowego w danej gminie, a zwłaszcza władze samorządowe, lokalne stowarzyszenia, rodzice, nauczyciele. Na koniec projektu zostanie ono udostępnione publicznie.

Czy przekazywanie szkół i przedszkoli organizacjom pozarządowym jest efektywną i oszczędną alternatywą wobec ich likwidacji? Jakie korzyści dla samorządu przynosi takie rozwiązanie?

Niewątpliwie najbardziej radykalnym rozwiązaniem, z punktu widzenia oszczędności budżetowych gminy, jest zamknięcie wszystkich małych szkół i przesunięcie dzieci do 1–3 szkół zbiorczych. Na samych 30 etatach nauczycieli gmina może zaoszczędzić ok. 2 mln zł. Jednak koszt społeczny takiego rozwiązania jest ogromny, począwszy od utraty pracy przez około 50 proc. miejscowych nauczycieli, po rozpad struktury społecznej wsi objętych takimi zmianami. Dlatego władze wielu gmin szukają rozwiązań alternatywnych. Przekazanie szkoły w trybie likwidacji innemu organowi prowadzącemu pozwala gminie na zredukowanie wydatków na tę szkołę do poziomu subwencji oświatowej, bo tyle stanowi minimalna dotacja dla szkoły niepublicznej. A wiele gmin dopłaca rocznie do otrzymywanej subwencji od 1000 do 3000 zł na ucznia.

Wiele gmin ogranicza też swoje wydatki na szkoły samorządowe, stosując bardziej efektywne rozwiązania organizacyjne. To jednak nie wystarcza, bo nie mogą znacząco zmniejszyć wydatków na wynagrodzenia (a te stanowią 75–85 proc. kosztów bieżących oświaty w gminie). Z problemem tym może sobie natomiast poradzić organizacja pozarządowa. Stąd niższe koszty prowadzenia szkoły stowarzyszeniowej niż samorządowej. Stowarzyszenie, mając osobowość prawną, może też skuteczniej poszukiwać dofinansowania dla różnych działań kulturalnych i społecznych organizowanych w szkole, pełnić rolę inspiratora działań obywatelskich, a także reprezentować interesy społeczności lokalnej. Opracowana przez nas matryca, ilustrując uwarunkowania finansowe w gminie, ułatwia podejmowanie decyzji. Dodatkową korzyścią dla władz samorządowych z przekazania szkół miejscowym stowarzyszeniom jest wzrost udziału społecznego w realizacji zadań publicznych oraz zwiększenie aktywności rodziców i nauczycieli z mniejszych wsi w przeciwdziałaniu marginalizacji cywilizacyjnej i gospodarczej ich osad. Szkoły stowarzyszeniowe oferują też często wyższą jakość edukacji. Te efekty wykraczają już jednak poza możliwości analityczne naszego kalkulatora i ich udokumentowanie wymagałoby dodatkowych narzędzi. W tym też kierunku chcielibyśmy rozwijać matrycę w przyszłości.

W realizacji projektu biorą udział partnerzy zagraniczni z Węgier, Walii i Danii. Czym się Państwo kierowali przy dokonywaniu wyboru partnerów?

Wielką inspiracją dla naszych działań były dokonania władz Walii w zakresie reformy ich systemu oświatowego. Opierała się ona z jednej strony na bardzo starannie przeprowadzonych badaniach, ale także trwających 10 lat uzgodnieniach społecznych i politycznych. W wyniku tego powstało tam unikatowe zjawisko szkoły wspólnotowej, które jest punktem wyjścia dla naszej pracy nad zwiększeniem roli społeczności lokalnych w zarządzaniu szkołami wiejskimi. Szkoła walijska jest lokalnym ośrodkiem rozwoju społecznego i odpowiada za dotarcie do rodzin dysfunkcyjnych potrzebujących pomocy socjalnej. Partnera węgierskiego wybraliśmy ze względu na wspólnotę doświadczeń związanych z reorganizacją oświaty po rozpadzie systemu komunistycznego. Współpraca z partnerem duńskim dała nam natomiast dostęp do skandynawskich doświadczeń w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.

Czy rozwiązania funkcjonujące na Węgrzech, w Walii i Danii są możliwe do przeniesienia na grunt polski?

I tak, i nie. Zacznę od kluczowego dla nas partnera walijskiego. Jeśli przyjrzymy się zjawisku szkoły wspólnotowej (ang. *community school*), to zwraca uwagę fakt, że oba człony tego pojęcia mają różne znaczenie zarówno w kulturze, jak i w języku obu krajów. W Walii słowo *community* oznacza zarówno wspólnotę lokalną, jak i władzę lokalną.

I to jest kwintesencja społeczeństwa obywatelskiego. Dlatego proponowane przez nas rozwiązania bezpośrednio wspierają udział obywateli – by nie powiedzieć: „partycypację społeczną” – w realizacji zadań publicznych (tu: edukacji). Proponowana przez nas współpraca jest swego rodzaju „małżeństwem z rozsądkiem”, wynikającym z konieczności chwili. Matryca kalkulacyjna ma wnieść do tego „małżeństwa” więcej dobrze rozumianego rozsądku. Z drugiej strony, słowo *school* w Walii nie oznacza tego co nasza „szkoła”. Tamtejsza szkoła ma wpisaną do swej filozofii rolę wielofunkcyjnego ośrodka życia społecznego danej miejscowości. W Polsce wiejska szkoła też pełni taką funkcję, ale „nieoficjalnie”. Według bowiem Ministerstwa Edukacji Narodowej szkoła jest jedynie dostarczycielem usług edukacyjnych. Wyrazem niedostrzegania społecznej roli szkoły wiejskiej jest u nas polityka tzw. racjonalizacji sieci szkół, co w praktyce oznacza zamykanie małych szkół, jawnie uznawanych przez MEN za gorsze. Opracowane przez nas narzędzie przyczynia się do zachowania wielu małych placówek, a dzięki temu do obrony szerokiej roli szkoły wiejskiej – poprzez uspołecznienie jej zarządzania oraz związanie działań oświatowych ze społecznymi funkcjami stowarzyszenia rozwoju wsi. Wierzmy, że z obecnego kryzysu wyłoni się lepsza, bardziej uspołeczniona szkoła, dobrze osadzona w rozwiniętym społeczeństwie obywatelskim, choć doskonalnie zdajemy sobie sprawę, że droga do tego jest bardzo trudna i żmudna.

Jak Pan ocenia dotychczasowe funkcjonowanie Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze „Dobre rządzenie”? W jaki sposób chciałby Pan wykorzystać działalność Sieci do upowszechniania produktu finalnego oraz włączania go do głównego nurtu polityki?

„Matryca kalkulacyjna finansów gminnych przeznaczonych na edukację” okazała się nadspodziewanie dobrym narzędziem badawczym pozwalającym pokazać, jak pod rządami tych samych ustaw różna jest sytuacja ekonomiczna poszczególnych gmin wiejskich. Zestawienie tych danych z ogromem zadań nałożonych na samorządy obrazuje skalę trudności w rozwiązywaniu lokalnych problemów. Nasz zamiar dostarczenia narzędzia pomocnego w oparciu dyskusji na faktach wydaje się naprawdę funkcjonować.

Jaką rolę może tu pełnić Krajowa Sieć Tematyczna? Nieocenionym wsparciem w docieraniu do potencjalnych zainteresowanych byłaby pomoc w przekazywaniu informacji o istnieniu naszego narzędzia oraz o wynikach jego stosowania. Dobre słowo z instytucji obdarzonej zaufaniem społecznym jest tym, czego gminy szukają u nas – wiarygodnienia działań, takiej kontroli zewnętrznej, która pokazuje, że Federacja Inicjatyw Oświatowych w tym projekcie nie załatwia „własnych, partykularnych interesów”, ale chce służyć swym doświadczeniem, aby ułatwić prowadzenie rozmów i podejmowanie decyzji w gminach.

W ramach Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe” wielu beneficjentów realizuje projekty innowacyjne, które wypracowują rozwiązania zmierzające do zwiększenia jakości usług edukacyjnych. Czy widzi Pan szansę na współpracę z tą Siecią, np. w kontekście upowszechniania produktu finalnego Państwa projektu oraz włączania go do głównego nurtu polityki?

Matryca kalkulacyjna jest pomyślana jako narzędzie przeznaczone dla samorządów oraz interesariuszy zaangażowanych w realizowanie zadania oświatowego na poziomie lokalnym i wzmacniające samorządność lokalną. Z powodów jednak, o których wcześniej wspomniałem, zgromadzone przez nas doświadczenia mogą wesprzeć także politykę edukacyjną państwa wobec małych szkół wiejskich. Na obecnym etapie realizacji projektu można już sformułować kilka wniosków, które mogą posłużyć do wprowadzenia zmian w obowiązującym prawie. Wyraźnie widać w praktyce, że mechanizm finansowania oświaty, „zakłęty” w algorytmie podziału środków finansowych, jest bardziej dostosowany do terenów gęściej zaludnionych, gdzie łatwiej stworzyć większe, bardziej efektywne ekonomicznie klasy szkolne. Sztuczne reguły zatrudniania, wynagradzania i awansu zawodowego wymuszają taką samą organizację pracy nauczycieli w klasach dużych i mało licznych. Konieczne są zmiany prawa, które pozwoliłyby na usprawnienie organizacji pracy i ograniczenie kosztów funkcjonowania małych szkół, tak aby mniejsze placówki mogły spełniać swoją rolę ośrodków życia społecznego i intelektualnego wsi, zamiast być zamykane. Żeby to było możliwe, potrzebna jest zmiana pewnych stereotypów myślenia i otwarcie na nowe pomysły (nowe u nas, ale dobrze przetestowane w różnych krajach w Europie i na świecie). Dotyczy to m.in.: sztucznych reguł organizacji pracy szkoły (systemu klasowo-lekcyjnego w podziale na roczniki urodzenia dzieci); sposobów uczenia w grupach różnowiekowych; dyskusji nad tym, co rozumiemy pod hasłem „jakość oświaty”; a wreszcie odpowiedzi na pytanie, w jakich warunkach dzieci najlepiej rozwijają swój potencjał. Osobną kwestią jest ustanowienie odpowiedniego systemu kształcenia nauczycieli do nauczania w małych szkołach (kilka specjalności) i w grupach różnowiekowych. Schematyczne myślenie w tych kwestiach może być hamulcem pozytywnych zmian – w działaniach praktycznych, ale także w zapisach prawnych. Każda pomoc w popularyzacji wniosków płynących z naszego projektu byłaby ważnym przyczynkiem do dyskusji nad poprawą prawa – wzmocnieniem inicjatyw, które muszą być podjęte dla dobra młodego pokolenia Polaków. Może ze spotkania gremiów pracujących nad podobnymi tematami i wymiany doświadczeń między nimi mogłaby jeszcze wyniknąć weryfikacja ostatecznych wniosków? ◀

Bez innowacji nie ma rozwoju

Rozmowa z Marzeną Miezewską-Drobny z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie, Instytucji Wdrażającej Program Operacyjny Kapitał Ludzki w województwie małopolskim

Mając na uwadze Pani doświadczenie we wdrażaniu projektów w ramach PO KL, czy zgodzi się Pani ze stwierdzeniem, że sprawna realizacja projektu nie byłaby możliwa bez dobrej współpracy jego realizatora i opiekuna? Jakie są Pani doświadczenia w tej kwestii w odniesieniu do projektów innowacyjnych?

W przypadku projektu innowacyjnego współpraca między realizatorem a opiekunem projektu jest bardzo ważna ze względu na większą liczbę zagrożeń i trudności, które mogą wystąpić w trakcie jego realizacji. Niestandardowe rozwiązania, a także złożoność działań w projekcie innowacyjnym powodują, że pojawia się wiele wątpliwości w kwestii prawidłowej realizacji projektu, zgodnie z dokumentami programowymi, a także przepisami prawa krajowego oraz unijnego. Dobra współpraca i komunikacja między realizatorem a opiekunem może się przyczynić do sprawnej i efektywnej realizacji projektu oraz zminimalizowania pojawiających się trudności.

Często zwraca się uwagę, że projekty innowacyjne są obarczone większym ryzykiem niepowodzenia niż projekty standardowe, a ponadto są trudniejsze w realizacji nie tylko dla beneficjentów, ale także dla opiekunów. Jakie dostrzega Pani różnice we wdrażaniu tych dwóch typów przedsięwzięć?

Zarówno w przypadku projektu standardowego, jak i projektu innowacyjnego należy na bieżąco monitorować prawidłową realizację zaplanowanych działań. Opiekun projektu innowacyjnego, poza dobrą znajomością dokumentów dotyczących realizacji PO KL, musi się zapoznać z produktem. Niejednokrotnie jest to dokumentacja bardzo obszerna.

Ponadto specyfika projektu innowacyjnego testującego – konieczność akceptacji strategii wdrażania oraz organizowania przeglądów okresowych czy przeprowadzania walidacji produktu finalnego – wymaga od opiekuna większego zaangażowania, a także pochłania więcej czasu niż w przypadku projektów standardowych. W projektach standardowych pewne działania zaplanowane przez beneficjentów są powtarzalne i realizowane w wielu różnych przedsięwzięciach. W przypadku pojawiających się wątpliwości albo trudności łatwiej jest znaleźć właściwy sposób postępowania, sięgnąć do interpretacji. W trakcie realizacji projektu innowacyjnego opiekun często ma do czynienia z działaniami niepowtarzalnymi, takimi, z którymi spotyka się po raz pierwszy. Może to stanowić sporą trudność, ale może też być ciekawym doświadczeniem zawodowym.

Jest Pani opiekunem m.in. projektu innowacyjnego testującego „DiAMeNT – dostrzec i aktywizować możliwości, energię, talenty”, realizowanego w ramach Priorytetu IX PO KL przez Małopolskie Centrum Doskonalenia Zawodowego. Czy w związku z tym, że jest to projekt systemowy, jego realizacja z punktu widzenia opiekuna jest łatwiejsza?

Celem projektu innowacyjnego „DiAMeNT” jest stworzenie systemowych rozwiązań programowych i organizacyjnych dla województwa małopolskiego wspierających uczniów zdolnych w zakresie kompetencji kluczowych w obszarach: język angielski, matematyka, przedsiębiorczość, technologie informacyjno-komunikacyjne na trzech etapach kształcenia: klasy 4–6 szkoły podstawowej, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne kończące się maturą oraz w obszarze rozwijania twórczego myślenia w klasach 1–3 szkoły podstawowej.

Bez wprowadzania nowych rozwiązań w danej dziedzinie trudno jest mówić o możliwości jej rozwoju. Dlatego też realizacja projektów innowacyjnych jest tak ważna.

Realizacja tego celu przyczyni się do podniesienia poziomu jakości procesu kształcenia, a co za tym idzie, do zwiększenia szans uczniów na sukces w dalszej karierze edukacyjnej i poszerzenia możliwości przyszłego zatrudnienia. Projekt przewiduje m.in. opracowanie „Regionalnego programu wspierania uzdolnień dzieci i młodzieży w Małopolsce”, który ma służyć diagnozie i wsparciu uczniów zdolnych, przygotowanie kadry kierowniczej i nauczycielskiej różnych typów szkół, pracowników nadzoru pedagogicznego, przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego do realizacji „Regionalnego programu”, testowe wdrożenie systemu diagnozowania uczniów zdolnych, wzbogacenie oferty szkolnej (program z zakresu rozwijania twórczego myślenia dla uczniów klas 1–3 szkoły podstawowej) oraz pozaszkolnej dla uczniów zdolnych (powiatowe ośrodki wspierania uczniów zdolnych, warsztaty letnie, szkoły letnie, e-learningowe koła naukowe).

Jak widać, zakres działań w projekcie „DiAMeNT” jest zróżnicowany i obejmuje różnorodną grupę docelową. Z tego powodu jego realizacja nie jest łatwa. Uważam jednak, że kluczowa w ocenie trudności realizacji projektu innowacyjnego jest skala złożoności zaplanowanych działań, trudności, jakie mogą wystąpić podczas realizacji oraz umiejętność radzenia sobie z tymi trudnościami. Duże znaczenie będzie tutaj miało doświadczenie beneficjenta w realizacji projektów współfinansowanych ze środków europejskich oraz otwartość na współpracę z opiekunem projektu.

■ Jakie są główne zadania opiekuna projektu innowacyjnego?

W pracy opiekuna ważne jest stałe monitorowanie postępu rzeczowego oraz finansowego realizacji projektu innowacyjnego, a także szybkie reagowanie na pojawiające się problemy. W wielu przypadkach należy na bieżąco kontaktować się z beneficjentem w celu sprawdzenia, czy wszystkie zaplanowane działania są realizowane prawidłowo. Trzeba podkreślić, że sama analiza postępu rzeczowego we wnioskach o płatność składanych przez beneficjenta nie jest wystarczająca. W przypadku projektów innowacyjnych – ze względu na różnorodne, niestandardowe działania oraz możliwe trudności w trakcie ich realizacji – należy na bieżąco przeciwdziałać wszystkim pojawiającym się problemom.

Jednym z obowiązków Instytucji Finansującej Projekt jest zorganizowanie przeglądu okresowego projektu innowacyjnego, tj. spotkań z beneficjentem, w trakcie których

weryfikowane są założenia projektu oraz postęp w jego realizacji względem założeń strategii. Czy Pani, jako opiekun projektu, uczestniczyła w takim przeglądzie? Czy uważa Pani to za dobry sposób kontaktu beneficjenta z opiekunem projektu i wymiany informacji?

Przeeglądy okresowe stwarzają możliwość szczegółowego omówienia postępu rzeczowego realizacji projektu w stosunku do założeń strategii. Podczas spotkań można przedyskutować zaistniałe problemy oraz wspólnie poszukiwać rozwiązań. Przeeglądy okresowe mogą usprawnić komunikację oraz współpracę między beneficjentem a opiekunem. Weryfikacja postępu rzeczowego projektu na podstawie informacji we wnioskach o płatność nie jest tym samym co szczegółowe omówienie podjętych działań podczas spotkania. Zdarza się, że beneficjent we wnioskach o płatność zbyt lakonicznie opisuje podejmowane działania, co nie daje pełnego obrazu stanu realizacji zaplanowanych działań. Ponadto w przeglądach okresowych mogą brać udział członkowie Regionalnej Sieci Tematycznej i eksperci, co umożliwia szerszą wymianę poglądów oraz uzyskanie opinii osób nie związanych bezpośrednio z realizacją projektu.

Opiekunowie projektów realizowanych w ramach PO KL często łączą w swojej pracy funkcję opiekuna przedsięwzięcia standardowego i innowacyjnego. Czy w Pani opinii, biorąc pod uwagę specyfikę projektu innowacyjnego, należałoby te funkcje rozdzielić?

Uważam, że rozdzielenie funkcji opiekuna projektów innowacyjnych i projektów standardowych nie jest konieczne. Główne zadania opiekunów projektów standardowych i projektów innowacyjnych są podobne. Duże znaczenie ma liczba oraz stopień skomplikowania projektów nadzorowanych przez danego opiekuna, tak aby mógł on na bieżąco monitorować działania realizowane w tych projektach. Ze względu na specyfikę działań podejmowanych w poszczególnych Priorytetach PO KL, istotne jest, aby projekty te były realizowane w ramach jednego Priorytetu.

Jak zachęciłaby Pani potencjalnych projektodawców do uczestniczenia w konkursach na projekty innowacyjne?

Ze względu na fakt, że projekty innowacyjne skupiają się na wypracowaniu nowatorskiego produktu, nowych rozwiązań lub procesów, ich upowszechnianiu oraz włączeniu do głównego nurtu polityki, przyczyniają się one do bardziej efektywnego sposobu rozwiązywania problemów na poziomie kraju lub regionu. Bez wprowadzania nowych rozwiązań w danej dziedzinie trudno jest mówić o możliwości jej rozwoju. Dlatego też realizacja projektów innowacyjnych jest tak ważna. Zarówno dla beneficjentów, jak i instytucji wdrażających tego typu projekty bardzo cenne są przeprowadzone badania, wypracowane rozwiązania oraz zdobyte doświadczenie. ◀

Projekt dla „bardziej dojrzałych”

Rozmowa z **Martą Titaniec**, koordynatorką projektu innowacyjnego „50+ doświadczenie”, ekspertką – opiniodawczynią Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze „Zatrudnienie i integracja społeczna”, członkinią Regionalnej Sieci Tematycznej dla Województwa Pomorskiego

W związku z realizacją projektów innowacyjnych w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki pełni Pani aż trzy funkcje. Po pierwsze, jest Pani koordynatorką projektu „50+ doświadczenie” realizowanego w województwie pomorskim, po drugie – członkinią Regionalnej Sieci Tematycznej dla Województwa Pomorskiego, po trzecie – ekspertką opiniującą strategię wdrażania w ramach prac Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze „Zatrudnienie i integracja społeczna”. Proszę najpierw przybliżyć czytelnikom idee i założenia projektu „50+ doświadczenie”. Projektów skierowanych do grupy osób 50+ jest bardzo dużo, w czym zatem przejawia się jego innowacyjność?

Co jest produktem finalnym?

Projekt „50+ doświadczenie”, realizowany przez Caritas Polska (z partnerami Agrotec Polska, Caritas Diecezji Pelplińskiej oraz partnerem ponadnarodowym – Ismeri Europa z Włoch), był jednym z pierwszych przedsięwzięć innowacyjnych adresowanych do grupy 50+ (wcześniej pomijanej w działaniach) zarówno w województwie pomorskim, jak i w Polsce. Dzięki naszemu projektowi chcieliśmy przede wszystkim wypromować ideę „zarządzania wiekiem”, podkreślając pozytywne elementy związane z wiekiem. Osoby powyżej 50. roku życia w naszym projekcie nazywamy „bardziej dojrzałymi”.

Projekt odpowiada na problem starzenia się społeczeństwa i krótkiej aktywności zawodowej. Od kilku lat wyzwaniem dla polskiej gospodarki i polityki społecznej stała się dezaktywizacja zawodowa osób powyżej 50. roku życia. W Polsce pracuje tylko 28 proc. osób z tej grupy wiekowej, a przeciętny wiek wyjścia z rynku pracy wynosi 58 lat, co jest najniższym wskaźnikiem w Unii Europejskiej. Jak zatem widać, Polska słabo wykorzystuje potencjał osób bardziej dojrzałych. Polscy pracodawcy coraz częściej jednak dostrzegają pozytywne strony utrzymania w zatrudnieniu pracowników powyżej 50. roku życia, ale jest to proces, który dopiero się zaczyna. Powoli zaczyna też być doceniane znaczenie strategii zarządzania wiekiem w przedsiębiorstwie. Zadaniem, które staje przed polityką gospodarczo-ekonomiczną jest wykorzystanie potencjału, jaki wynika z wydłużającego się

życia. Postrzegając rozwój w kontekście całego życia, trzeba przystosować narzędzia do zmieniających się okoliczności. W naszym projekcie przygotowaliśmy dwa produkty finalne. Pierwszym z nich jest publikacja *Zarządzanie zróżnicowanym wiekowo zespołem*, będąca podręcznikiem dla pracodawców na temat wdrażania zarządzania wiekiem. Podręcznik składa się z dwóch części – w pierwszej zostały omówione najważniejsze kwestie związane z zarządzaniem ludźmi, w tym z zarządzaniem zespołem zróżnicowanym wiekowo; w drugiej przedstawiono specyficzne narzędzia zarządzania wiekiem. Taka struktura podręcznika wynika z przekonania o tym, że wprowadzenie jakichkolwiek narzędzi zarządzania wiekiem wymaga uprzednio przyjęcia pewnej filozofii zarządzania, w której pracownik jest najcenniejszym z kapitałów każdej organizacji.

Naszym zamierzeniem było stworzenie publikacji, która w sposób najbardziej praktyczny i prosty w formie odpowiada na najczęstsze problemy kierowników, szefów czy właścicieli firm. Poruszonych w niej zostało wiele kwestii związanych z zarządzaniem wiekiem, dotyczących m.in. budowania dobrych relacji z klientami i pracownikami, zlecania zadań, motywowania pracowników czy rozwiązywania trudnych problemów spowodowanych różnicami pokoleniowymi. W publikacji przedstawiono wiele przykładów zaczerpniętych z życia (studia przypadków), modeli komunikacyjnych (np. model zlecania zadań czy komunikowania celu), ćwiczeń, a także metafor dotyczących filozofii zarządzania ludźmi oraz zespołem zróżnicowanym pod względem wieku. Drugim produktem przygotowanym w projekcie jest „Model tworzenia partnerstwa lokalnego na rzecz wsparcia osób 50+ na rynku pracy”, na który składa się podręcznik zawierający opis, jak utworzyć i prowadzić partnerstwo lokalne skupione wokół tej tematyki. W podręczniku przedstawiliśmy możliwe obszary wsparcia osób 50+ na rynku pracy (działalność na rzecz pracodawców, pracowników 50+, działalność badawcza oraz działalność mająca na celu zmianę nastawienia do osób starszych). Motorem zmian ma być partnerstwo lokalne, czyli platforma współpracy między różnorodnymi partnerami, którzy wspólnie – w sposób

systematyczny, trwały, z wykorzystaniem innowacyjnych metod i środków – planują, projektują, wdrażają i realizują określone działania, których celem jest rozwój lokalnego środowiska społeczno-gospodarczego oraz budowanie tożsamości lokalnej wśród członków danej społeczności.

■ Na jakim etapie znajduje się obecnie Państwa projekt?

Projekt jest po walidacji produktów finalnych, a zatem rozpoczynamy jego ostatni i najważniejszy etap – włączanie do głównego nurtu polityki. W najbliższych kilku miesiącach chcielibyśmy trafić z naszymi produktami przede wszystkim do pracodawców. Przewidzieliśmy m.in. spotkania i szkolenia dla członków parasolowych instytucji biznesowych w celu znalezienia „emisariuszy projektu”. Poprzez zaprezentowanie korzyści ze stosowania polityki międzygeneracyjnej pragniemy stworzyć pozytywny klimat wokół osób 50+ jako pracowników; pokazać, że wsparcie podwójnego kapitału doświadczenia – zawodowego i życiowego – przekłada się na rozwój firmy. Chcielibyśmy także ukazać pracodawcom konkretne korzyści ekonomiczne płynące z takiej polityki, ponieważ jest to dla nich realny wskaźnik sukcesu.

Bardzo ważnymi elementami przygotowania strategii projektów innowacyjnych są opis innowacji oraz strategia upowszechniania i włączania. Uważam je za kluczowe dla projektów innowacyjnych.

■ Jakie doświadczenia ma Caritas Polska w pracy z tak skomplikowaną grupą, jaką są osoby w wieku 50+?

Dla Caritas Polska są to pierwsze projekty innowacyjne, a także pierwsze skierowane do tej grupy odbiorców. Cieszę się, że w okresie, kiedy Sejm RP debatował nad wydłużeniem aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn do 67. roku życia i kwestia aktywnego starzenia się stała się jednym z ważniejszych tematów polityki społecznej, Caritas włączyła się w działania wspierające te idee. Potrzeba nam nowych jakościowo działań, skierowanych nie tylko do osób powyżej 50. roku życia. W tym kontekście ważne jest przeprowadzenie szeroko rozpowszechnionej akcji społecznej uświadamiającej koszty indywidualne i społeczne związane z dyskryminacją ze względu na starszy wiek. Działania związane z *active ageing*, czyli kwestiami związanymi z aktywnym pozostawaniem na rynku pracy, powinny obejmować wszystkich pracowników w firmie. Umiejętnie wykorzystany kapitał wiedzy i doświadczenia osób dojrzałych może służyć przygotowaniu młodszych pokoleń do pracy oraz podjęcia zadań społecznych. Chcielibyśmy tym projektem zainicjować działania skierowane do osób 50+ realizowane przez Caritas w całej Polsce.

■ Jako beneficjenci uczestniczą Państwo w pracach Regionalnej Sieci Tematycznej dla Województwa Pomorskiego. Niektórzy członkowie Sieci Tematycznych narzekają, że rola Sieci sprowadza się w zasadzie tylko do opiniowania strategii oraz do walidacji, brakuje natomiast czasu na prawdziwie merytoryczną dyskusję i wymianę doświadczeń, a także na działania upowszechniające i włączające. Jaka jest Pani opinia na ten temat? Jeśli tak jest rzeczywiście, w jaki sposób należałoby usprawnić prace Sieci?

Trochę tak jest. Ale to nie jest tylko wina Instytucji Pośredniczących. Sami beneficjenci traktują udział w posiedzeniach jak zło konieczne. Głosowania odbywają się elektronicznie, bo brakuje kworum. Sami nie traktujemy tego forum jako formy pomocy czy wsparcia w działaniach upowszechniająco-włączających. Mam jednak wrażenie, że to się powoli zmienia. Sądzę, że Sieci się zaktywizują, ponieważ przybywa członków Regionalnych Sieci Tematycznych jako beneficjentów projektów innowacyjnych. Brakuje natomiast działań Sieci, które pozwoliłyby na wymianę doświadczeń. Najważniejsza wydaje mi się jednak pomoc we włączaniu do głównego nurtu. Autorytet Instytucji Pośredniczącej – administracji – byłby na pewno pomocną rekomendacją, a także otworzyłby niejedne drzwi. Członkowie Regionalnych Sieci Tematycznych, którzy mają perspektywę całego województwa, mogliby podzielić produkty według tematyki i wesprzeć realizatorów projektów w ich mainstreamingu, chociażby poprzez zapraszanie przedstawicieli różnych środowisk na posiedzenia Sieci.

■ Ocenia Pani dwie strategie wdrażania projektów innowacyjnych w ramach Krajowej Sieci Tematycznej „Zatrudnienie i integracja społeczna”. W jaki sposób przygotowuje się Pani do takiej oceny?

Pragnę podkreślić, że staram się oceniać strategie jedynie w tych tematach, w których się orientuję. Uważam to za wymóg etyczny. Podczas pracy nad oceną przede wszystkim przyglądam się tematyce strategii. Sięgam do aktualnych opracowań i danych, które pozwolą mi na uzyskanie orientacji w przedstawianej tematyce i pogłębienie wiedzy. Następnie czytam strategię jak każdą książkę i nie analizuję jej od razu „okiem eksperta”. Uwagi nanoszę dopiero po kolejnej lekturze tekstu. Przystępując do pisania, mam już wyrobioną opinię. Staram się w taki sposób formułować uwagi, aby wnioskodawca na tym skorzystał – tzn. wiedział, co i jak poprawić – ponieważ sama czasem spotykam się z uwagami ekspertów, do których nie wiem jak się odnieść, tzn. co mam poprawić albo ulepszyć.

■ Czy zdarzyło się, że coś Panią zaskoczyło w trakcie oceny strategii?

Zaskoczył mnie bardzo zróżnicowany poziom dokumentów. Niestety, jest to wypadkowa beneficjentów, tzn. jeśli beneficjentem jest duża instytucja, do tego badawcza, to etap

analizy i diagnozy, a tym samym uzasadnienia projektu, jest przygotowany bardzo dobrze. Z drugiej strony miałam do czynienia ze strategią sformułowaną bardzo ogólnikowo i na podstawie potocznej wiedzy. Ponadto projekt mieścił się raczej w kategorii projektów standardowych, a nie innowacyjnych. Dziwi mnie bardzo zróżnicowana jakość umotywowania innowacji. A to jest najtrudniejsze, „być albo nie projektu”. Niestety, zdarzyło mi się wydać opinię negatywną (została ona podtrzymana przez Krajową Sieć Tematyczną). Było to dla mnie tym bardziej przykre, bo sama jestem beneficjentką projektu i kiedyś również musiałam się „bronić”. Z drugiej strony fakt, że znajduję się „po obu stronach muru” pozwala mi na większy obiektywizm.

Jakie rady w kwestii przygotowywania strategii może Pani dać beneficjentom, którzy właśnie przygotowują ten dokument?

Podzielę się dwojakim doświadczeniem – ekspertki oceniającej strategię, ale przede wszystkim autorki strategii. To drugie doświadczenie wydaje mi się ważniejsze w kontekście oceny strategii, sprawia bowiem, że podchodzę „realnie” do dokumentu i szukam nie tyle skrupulatnego wypełnienia zapisów z *Zasad dokonywania wyboru projektów w ramach PO KL*, ile przesłanek tego, że wnioskodawca wie, co zamierza udoskonalić, dlaczego chce to zrobić oraz na czym polega innowacja, która ma przynieść zmianę jakościową. Oczywiście nie można lekceważyć wskazówek formalnych, które mają pomóc opisać i zdefiniować, o co nam chodzi, najważniejsze jednak jest, aby innowacja rzeczywiście przyczyniła się do rozwiązania problemu, który z różnych względów był pomijany albo niedoceniany w polityce państwa.

Po kilku latach doświadczenia w tematyce projektów innowacyjnych widzę, jak zmienia się percepcja w zależności od praktyki. Gdy pracowałam w Fundacji Fundusz Współpracy przy obsłudze Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL oraz tworzyłam zręby wytycznych dotyczących projektów innowacyjnych, wymiary innowacyjności wydawały się czymś oczywistym. Praktyka pokazała, że jest to duże wyzwanie. Bardzo ważnymi elementami przygotowania strategii projektów innowacyjnych są opis innowacji oraz strategia upowszechniania i włączania. Uważam je za kluczowe dla projektów innowacyjnych. Opis innowacji jest podstawowy dla zrozumienia, na czym polega projekt, jaką wnosi zmianę, jakich rezultatów się spodziewamy, jakich dotyczy grup. W tym punkcie powinna być zawarta cała idea projektu oraz wskazanie na pozytywne aspekty jego realizacji. Tutaj też powinien się znaleźć opis wymiarów innowacyjności projektu (zdefiniowanej w wytycznych dotyczących projektów innowacyjnych). Opis trzech wymiarów może się wydawać zbyt teoretyczny, ale jest to narzędzie przydatne również dla nas, pozwalające na weryfikację założeń oraz udowodnienie, że jest to innowacja. Projekty innowacyjne powstały jako pewna kontynuacja założeń Programu

Poprzez zaprezentowanie korzyści ze stosowania polityki międzygeneracyjnej pragniemy stworzyć pozytywny klimat wokół osób 50+ jako pracowników; pokazać, że wsparcie podwójnego kapitału doświadczenia – zawodowego i życiowego – przekłada się na rozwój firmy.

Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL. Polska przystąpiła do II rundy tego programu, więc nie mieliśmy czasu na „skonsultowanie” wyników ewaluacji I rundy. Rezultaty projektów PIW EQUAL nie zostały również w wystarczający sposób upowszechnione i wykorzystane. Dlatego też, aby nie stracić cennego (i drogiego) *acquis* nabytego po EQUAL, wnioskodawcy powinni odnosić się do rezultatów tego programu, aby nie wyważać otwartych drzwi oraz ewentualnie udoskonalić albo przeformułować powstałe rezultaty. Zapoznanie się z projektami EQUAL może również posłużyć jako inspiracja dla wnioskodawców. Drugim ważnym elementem strategii jest upowszechnianie produktów oraz ich włączanie do głównego nurtu polityki/praktyki. Wiemy dobrze, że właśnie to zadanie okazało się najsłabszym ogniwem projektów EQUAL, a przecież mainstreaming stanowi istotę projektów innowacyjnych. Mam w tej kwestii dwie uwagi. Po pierwsze, beneficjenci wciąż jeszcze nie rozumieją wagi zadania włączania do głównego nurtu, często myślą je z upowszechnianiem. Po drugie, ciągle jeszcze brakuje myślenia w perspektywie przygotowania takiego produktu i rekomendacji, aby zapewnić jego stosowanie w przyszłości na płaszczyźnie lokalnej czy ogólnopolskiej. Upowszechnianie pełni rolę wspierającą dla mainstreamingu, ale nie może go zastąpić. Na etapie tworzenia wniosków o dofinansowanie wnioskodawcy rzadko piszą o tym, co będzie stanowiło o sukcesie działań włączających. W trakcie składania strategii często jeszcze nie wiadomo, co tak naprawdę będzie upowszechniane i wśród jakich odbiorców. Ważne jest zatem precyzyjne określenie, do kogo i z czym chcemy dotrzeć. Pozwolę sobie na jeszcze jedną uwagę. Otóż wydaje mi się, że tworzenie strategii upowszechniania i włączania po maksymalnie ośmiu miesiącach realizacji projektu jest zbyt wczesne. Może słuszne byłoby na etapie walidacji produktu finalnego złożenie również strategii upowszechniania i włączania produktów. Etap testowania urealnienia bowiem kolejną fazę i wtedy strategia odpowiadałaby rzeczywistości. ◀

Prezentacja umiejętności zawodowych uczniów Zespołu Szkół Gastronomicznych w Białymstoku była jedną z atrakcji V Forum Rynku Pracy w Białymstoku

„Innowacje edukacyjne” – nowa oferta szkolnictwa zawodowego

Najważniejszym problemem, z którym boryka się szkolnictwo zawodowe jest niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy. Prowadzenie nieadekwatnych kierunków i stosowanie przestarzałych metod kształcenia sprawia, że wciąż „produkowani” są bezrobotni absolwenci. Z drugiej strony statystyki rynku pracy pokazują, że pracodawcy czekają na fachowców mających konkretne kwalifikacje zawodowe, dlatego bardziej sobie cenią absolwentów szkół zawodowych niż magistrów kończących abstrakcyjne kierunki studiów. Rynek pracy czeka obecnie na fachowców mających proste, ale solidne kwalifikacje zawodowe, na młodzież chętną do pracy tu i teraz. Tymczasem młodzi ludzie zbyt często, nieadekwatnie do potrzeb rynku pracy, planują swoją karierę w oparciu o studia wyższe, wyznając błędną zasadę, że wykształcenie wyższe – niezależnie od tego jakie – gwarantuje sukces zawodowy.

Dużym wyzwaniem jest zatem przyciągnięcie młodzieży do szkół zawodowych. Będzie to możliwe tylko wówczas, gdy szkoły zawodowe się zmienią – staną się bardziej nowoczesne, przedstawiają atrakcyjną ofertę i będą kształciły trafniej, zgodnie z potrzebami pracodawców. Przemiana ta, choć trudna i długotrwała, jest jednak możliwa i co więcej, właśnie się rozpoczęła.

Zmianę tę zapoczątkował projekt „Innowacje edukacyjne – program testowania i wdrażania nowych metod modernizacji oferty kształcenia zawodowego w województwie podlaskim” realizowany przez białostocką Fundację Forum Inicjatyw Rozwojowych w partnerstwie z Narodowym Forum Doradztwa Kariery i partnerami ponadnarodowymi (francuskim: Copilot Partners, hiszpańskim: El Instituto Universitario de Educación a Distancia (IUED) i niemieckim: Volkshochschule im Landkreis Cham e.V.). Celem projektu jest wprowadzenie nowej jakości w proces kształcenia zawodowego poprzez:

- nowe rozwiązania współpracy z pracodawcami w kształceniu praktycznym;
- nowe metody potwierdzania kwalifikacji zawodowych, bardziej dostosowane do potrzeb rynku pracy;
- tanie i dostępne dla każdej szkoły systemy doradztwa i planowania kariery uczniów szkół zawodowych.

Porozumienie z trzema szkołami z województwa podlaskiego – Zespołem Szkół nr 1 im. Marszałka Józefa Klemensa Piłsudskiego w Bielsku Podlaskim, Zespołem Szkół Gastronomicznych w Białymstoku i Zespołem Szkół w Wojewódzynie – pozwoliło na zapoczątkowanie pewnych modyfikacji organizacyjnych. Zmiany te wprowadzane są w oparciu o trzy modele dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy:

- dualny system kształcenia;
- modułowy system kształcenia;
- doradztwo i orientację zawodową.

Dzięki takiemu rozwiązaniu praktyka zawodowa stanowi wsparcie dla wiedzy teoretycznej zdobywanej w szkole, a kształcenie jest ściśle dostosowane do potrzeb i oczekiwań rynku pracy. Ułatwia to uczniom płynne przejście od nauki w szkole do czynnego życia zawodowego, a pracodawcom zapewnia pracowników obdarzonych zarówno niezbędnymi kwalifikacjami praktycznymi, jak i ogólną wiedzą, kulturą, zdolnościami własnymi i nabytymi.

Dualny system kształcenia

Szkola w Bielsku Podlaskim, korzystając z wielu doświadczeń europejskich, m.in. niemieckich, testowała model dualnego systemu kształcenia. Model ten, zwany również podwójnym lub przemianym, jest oparty na dwóch filarach: jednoczesnym kształceniu zarówno w szkole zawodowej, jak i w zakładzie pracy.

Testowanie elementów systemu w szkole w Bielsku Podlaskim polega na współpracy z dwiema dużymi firmami budowlanymi, w których uczniowie odbywają kształcenie praktyczne. Dzięki temu mają możliwość poznania najnowszych technologii stosowanych w budownictwie – pracujący w tych firmach inżynierowie zapoznają uczniów z nowymi rozwiązaniami konstrukcyjnymi i materiałowymi, zapewniają zdobywanie wiedzy na najwyższym poziomie oraz jej stałe aktualizowanie. Najlepsi uczniowie otrzymują stypendia i nagrody, a potrzebujący – wsparcie materialne.

W ramach modelu również kadry szkoły (nauczyciele i pracownicy administracyjni) korzystają z bezpłatnego cyklu szkoleń, warsztatów czy poradnictwa zawodowego. Innowacje wypracowane w projekcie są gotowym scenariuszem wdrożenia dualnego systemu kształcenia w szkole, zawierającym dziewięć narzędzi modernizacyjnych kierowanych do uczniów, kadry szkoły oraz otoczenia współpracującego ze szkołą.

Mimo że dotychczasowa praktyka dotyczyła wyłącznie testowania wybranych elementów systemu, widoczne są już pierwsze efekty wprowadzenia ich do szkoły. Projekt pozwolił na zaprezentowanie placówki w środowisku lokalnym, co zaowocowało kolejnymi propozycjami współpracy z przedsiębiorstwami. Lepsze poznanie przez szkołę potrzeb i oczekiwań rynku pracy, z uwzględnieniem nowych rozwiązań w ramach reformy kształcenia zawodowego, zaowocuje nowymi kierunkami kształcenia w przyszłym roku szkolnym. Najważniejsze jednak jest to, że dzięki kształceniu dualnemu absolwenci Zespołu Szkół nr 1 w Bielsku Podlaskim są bardzo dobrze przygotowani do pracy zawodowej, gdyż kształcą się w zawodach, na które jest duże zapotrzebowanie na regionalnym rynku pracy. Ponadto wielu z nich już bezpośrednio po opuszczeniu murów szkoły ma zagwarantowane zatrudnienie w firmach zaangażowanych w projekt.

Modułowy system kształcenia

W ramach projektu testowane były elementy modułowego systemu kształcenia – systemu opartego na potwierdzeniu kwalifikacji zawodowych, który ułatwia młodym ludziom kształcenie zawodowe, a ponadto służy pomocą osobom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji społecznej oraz tym, którym uczenie się sprawia trudność. Można wyszczególnić dwa najważniejsze efekty wprowadzenia modułów umiejętności zawodowych:

- możliwość dochodzenia etapami do zdobycia zawodu poprzez rozłożenie w czasie opanowywanych modułów;
- elastyczne i efektywne uzupełnianie oraz podnoszenie posiadanych już kwalifikacji.

Elementy modułowego systemu kształcenia zostały wprowadzone w formie testowej w Zespole Szkół Gastronomicznych w Białymstoku. Zostały nim objęte dwa przedmioty w klasie pierwszej w zawodzie technika organizacji usług gastronomicznych: technologia gastronomiczna i zasady żywienia. Treści z obu przedmiotów połączono i podzielono na moduły, a zawartość merytoryczną skorelowanych zagadnień zawodowych wchodzących w skład poszczególnych modułów została wyodrębniona w oparciu o zadania zawodowe wynikające ze specyfiki zawodu. Dzięki temu uczniowie biorący udział w projekcie zdobywają wiedzę i umiejętności praktyczne związane z zadaniami zawodowymi wchodzącymi w skład modułu „Organizacja obsługi gastronomicznej żywienia zbiorowego”. Dodatkowo w ramach projektu kupowane były produkty niezbędne do sporządzania potraw przy realizacji praktycznej części zajęć, a uczniowie otrzymali stroje zawodowe obowiązujące w pracowniach gastronomicznych.

Dzięki udziałowi w projekcie „Innowacje edukacyjne” i odbytym egzaminom uczniowie mogą się posługiwać

certyfikatami potwierdzającymi umiejętności dla charakterystycznych zadań zawodowych. Oznacza to, że jeszcze w trakcie nauki mają potwierdzone dyplomem konkretne, wymierne umiejętności (np. określanie wartości odżywczej oraz energetycznej potraw i napojów, układanie jadłospisów odpowiednio do pory dnia i preferencji konsumentów w żywieniu zbiorowym, stosowanie zasad żywienia dietetycznego). Możliwość kontraktowania i świadczenia pracy w poszczególnych zadaniach związanych z zawodem przekłada się na zwiększenie zatrudnienia absolwentów, gdyż nie tylko sprzyja lepszemu poruszaniu się po rynku pracy, ale także odpowiada na potrzeby i wymagania regionalnych pracodawców.

Także w tym przypadku, w ramach testu, stworzono gotowy scenariusz wdrożenia elementów modułowego systemu kształcenia w szkole zawodowej, na który składają się narzędzia modernizacyjne stosowane na poziomie:

- metod nauczania (kierowane do uczniów);
- zarządzania szkołą i kompetencjami kadry (kierowane do nauczycieli);
- współpracy lokalnej w zakresie potwierdzania kwalifikacji dla zadań zawodowych (kierowane do otoczenia współpracującego ze szkołą).

Doradztwo i orientacja zawodowa

Trzecią istotną innowacją, którą projekt wprowadza do oferty edukacyjnej szkół województwa podlaskiego jest doradztwo i orientacja zawodowa. Dzięki temu w programach nauczania pojawiają się elementy poradnictwa zawodowego i świadomego planowania kariery.

Obecnie w wielu szkołach brakuje sprawdzonych rozwiązań w tej dziedzinie, co często powoduje nietrafne wybory specjalizacji zawodowych przez młodzież. Dlatego niezwykle ważne jest zaangażowanie w proces indywidualnego kreowania ścieżki kariery uczniów całego grona pedagogicznego, nauczycieli zawodu i dyrekcji oraz aby cała szkoła pracowała metodami doradczymi i uczyła w kontekście potrzeb rynku.

Model ten został z powodzeniem przetestowany w Zespole Szkół w Wojewodzinie. W początkowej fazie projektu opracowano odpowiednie narzędzia badawcze skierowane do uczniów, nauczycieli, dyrekcji i otoczenia szkoły. Przeprowadzenie badań pozwoliło na określenie potrzeb oraz możliwości wdrożenia doradztwa i orientacji zawodowej w szkole, dzięki czemu spośród nauczycieli została wydzielona kadra doradcza w składzie: nauczyciel przedsiębiorczości, informatyk, bibliotekarka, nauczycielka języka polskiego, nauczyciel przedmiotów zawodowych i wychowawca internatu. Kadra ta – po odpowiednim przeszkoleniu – uczestniczyła w ocenie predyspozycji zawodowych uczniów i tworzenia indywidualnych ścieżek rozwoju zawo-

dowego. O innowacyjności projektu stanowi zaangażowanie wszystkich jego uczestników w realizację i koordynację indywidualnych programów rozwoju oraz wspomaganie zwiększania aktywności zawodowej uczniów. Efekty udziału w projekcie są widoczne niemal od razu. Wprowadzone doradztwo i orientacja zawodowa wspierają młodzież we właściwym wyborze oraz w planowaniu dalszego rozwoju edukacyjnego i zawodowego, w tym zwłaszcza w konstruowaniu ścieżki edukacyjnej. Systematyczne i dokładne monitorowanie rynku pracy oraz zmieniających się na nim wymagań, prowadzone przez szkołę, pozwala uczniom na poznanie predyspozycji potrzebnych do znalezienia się w rzeczywistości po ukończeniu nauki. Projekt jest również doceniany przez pracodawców, są oni bowiem traktowani jako ważni partnerzy w prowadzeniu edukacji oraz mają możliwość aktywnego włączenia się w proces przygotowywania młodych ludzi do pracy zawodowej. Innowacją testowaną w projekcie jest zestaw narzędzi modernizacyjnych gotowych do zastosowania przez każdą szkołę zainteresowaną wdrożeniem wewnątrzszkolnego systemu doradztwa i orientacji zawodowej. Chociaż zmiany wprowadzane przez projekt w polskim systemie edukacyjnym wydają się nie tylko dobrze dobrane, z powodzeniem przetestowane przez zagranicznych partnerów i po prostu niezbędne dla polepszenia sytuacji podlaskich absolwentów szkół zawodowych, muszą jednak być wprowadzane stopniowo. Głównym problemem, jaki może wystąpić, jest nastawienie nauczycieli do zmian – część z nich odczuwa lęk przed porzuceniem sprawdzonych metod kształcenia, obawia się także napotkania nieprzewidywanych trudności natury organizacyjnej. Dlatego też w projekcie zaplanowano metodę „małych kroków”, która nie zmienia całego systemu edukacji w sposób rewolucyjny, ale modernizuje go dzięki zastosowaniu wybranych elementów nowych systemów. Dopiero zaangażowanie wybranej kadry – tzw. liderów w środowisku – w proces opracowywania nowych rozwiązań, jako „ambasadorów zmiany” stanowiących dobry przykład, pozwoli na popularyzację nowych metod edukacyjnych. W związku z tym niezbędne jest systematyczne, konsekwentne wprowadzanie wszystkich zaplanowanych innowacji. Zapewni to osiągnięcie głównego celu projektu – modernizację oferty edukacyjnej szkół zawodowych w województwie podlaskim pod kątem dostosowania jej do potrzeb regionalnego rynku pracy. ◀

Szkoła praktyczna

Rozmowa z Konradem Wróblem z Fundacji Młodzieżowej Przedsiębiorczości z zespołem „młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo”

Miniprzedsiębiorstwo „Spiritus Vitae” z Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Chrobrego w Gryficach, zdobywcy Siatkackim, Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Co było głównym powodem podjęcia decyzji o realizacji przez Fundację Młodzieżowej Przedsiębiorczości projektu innowacyjnego „Szkoła praktycznej ekonomii – młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo”. Jaka jest geneza projektu?

Głównym powodem była chęć przetestowania oraz szerokiego wdrożenia do polskiego systemu edukacji koncepcji nauki przez działanie (ang. *learning by doing*) w zakresie przedsiębiorczości. Ogólnym celem projektu jest udoskonalenie kształcenia uczniów szkół ponadgimnazjalnych w zakresie wiedzy i umiejętności dotyczących funkcjonowania na rynku pracy oraz kierowania własną działalnością gospodarczą poprzez opracowanie innowacyjnego programu, a także nowatorskich metod prowadzenia zajęć z zakresu przedsiębiorczości i ekonomii.

Proszę szerzej opowiedzieć o innowacyjnych rozwiązaniach, które będą zastosowane w projekcie.

Głównym i najbardziej innowacyjnym aspektem jest „nauka poprzez działanie” – w tym przypadku realne doświadczanie rzeczywistości biznesowej. Tym samym jest to najlepsza szkoła przedsiębiorczości i ekonomii. Innowacja metodyczna projektu polega na propagowaniu idei nauki przez działanie dzięki:

- wykorzystaniu nowoczesnych narzędzi i technologii informatycznych, w tym platformy internetowej oraz programu komputerowego wspomagającego działalność młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa;
- udziałowi uczniów w grze edukacyjnej, w której podejmują oni realne ryzyko biznesowe prowadzenia młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa wraz ze wszystkimi zobowiązaniami, jakie są związane z kierowaniem i działalnością podmiotu gospodarczego;

znej ekonomii

zości, kierownikiem projektu „Szkoła praktycznej ekonomii – młodzie-

Grand Prix Ogólnopolskiego Konkursu na Najlepsze Młodzieżowe Miniprzedsiębiorstwo PRODUKCIK 2012 z Mirosławem

■ korzystaniu z pomocy konsultantów biznesowych.

Innowacja organizacyjna naszego projektu polega na dostosowaniu czasu realizacji zajęć edukacyjnych do zróżnicowanego natężenia prac młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa w różnych okresach roku szkolnego. Godziny pracy opiekuna/opiekunki (30 godzin dydaktycznych w roku szkolnym) rozliczane są w cyklu semestralnym (nie tygodniowym, jak to jest w przypadku pozostałych godzin dydaktycznych).

■ Do jakiej grupy docelowej kierują Państwo swoją ofertę?

Nasz projekt skierowany jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych (zarówno liceów, jak i techników) na terenie całego kraju. Kolejną grupą są nauczyciele szeroko rozumianej przedsiębiorczości, zwłaszcza ci, którzy wyznają pogląd, że w pracy dydaktycznej praktyka króluje nad teorią i pozwala na zdecydowanie szybsze przyswajanie wiedzy. Na szczęście, nasze doświadczenie wskazuje, że takich osób jest dużo. Chcemy zainteresować swoim projektem maksymalnie szerokie grono zarówno uczniów, jak i nauczycieli przedsiębiorczości. Pragniemy dotrzeć także do tych osób, których przedsiębiorczość pozornie nie interesuje, a które dopiero po bliższym kontakcie z jej praktycznym aspektem zaczynają rozumieć, że jest ona obecna w codziennym życiu i wpływa na wybory dokonywane każdego dnia. Istotną grupą, do której kierujemy naszą ofertę są pracownicy ośrodków decyzyjnych wywierających wpływ na polską politykę oświatową.

■ Na jakim etapie realizacji znajduje się Państwa projekt?

Projekt znajduje się obecnie po I fazie testowania w ramach I edycji. Zakończyliśmy już nabór do fazy testowania w ramach II edycji projektu. Jesteśmy także po pierwszej

kontroli projektu oraz przeglądzie okresowym, przeprowadzonym przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Wszystkie prace są prowadzone zgodnie z wytycznymi oraz – co najważniejsze – z harmonogramem realizacji projektu, a trzeba przyznać, że realizacja projektów innowacyjnych testujących nie należy do najłatwiejszych pod tym względem. Przed nami II faza testowania oraz niezwykle istotna walidacja produktu finalnego. Bardzo nas cieszy fakt, że produkt w formie zaprezentowanej podczas oceny strategii uzyskał bardzo wysoką ocenę eksperta, a także użytkowników – co jest pozytywnym sygnałem przed walidacją. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń zdajemy sobie jednak sprawę, że nadal musimy zachować wzmożoną uwagę w trakcie realizacji projektu.

Bardzo ważną fazą realizacji projektu innowacyjnego są działania upowszechniające i włączające produkt do głównego nurtu polityki/praktyki. Jakie działania w tej dziedzinie Państwo przewidują?

Jest to niezwykle trudne zadanie stojące przed każdym partnerstwem realizującym projekty innowacyjne. Już Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL (realizowany w Polsce w latach 2004–2006) pokazał, jak dużym było to wyzwaniem. Działania upowszechniające nasz projekt prowadziliśmy m.in. poprzez zorganizowanie konferencji „Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo – innowacja w nauczaniu przedmiotu ekonomia w praktyce” oraz Ogólnopolskiego Konkursu na Najlepsze Młodzieżowe Miniprzedsiębiorstwo „Produkcik 2012”, a także przygotowanie strony internetowej projektu, zawierającej wszelkie informacje dotyczące proponowanych przez nas rozwiązań, przygotowanie materiałów informacyjno-promocyjnych czy publikowanie artykułów w prasie. Nasz produkt upowszechnialiśmy w kuratoriach oświaty, ośrodkach doskonalenia nauczycieli i organach prowadzących szkoły, a także bezpośrednio w szkołach ponadgimnazjalnych przekazując informacje m.in. drogą elektroniczną, w formie drukowanych ulotek informacyjnych itd.

Jeśli chodzi o mainstreaming, to jego zasadność potwierdziły analizy i badania przeprowadzone w I etapie realizacji projektu innowacyjnego. Będziemy zatem robić co w naszej mocy, żeby doprowadzić do jak najszerzego wykorzystania opracowywanego przez nas produktu finalnego przez nauczycieli i uczniów w codziennej praktyce edukacyjnej szkół ponadgimnazjalnych.

Pierwszą edycję projektu podsumowali Państwo 1 czerwca br. podczas konferencji pt. „Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo – innowacja w nauczaniu przedmiotu ekonomia w praktyce”. Jakie wnioski wyciągnęli Państwo z tego spotkania?

Było to bardzo udane spotkanie. Uczestnikami konferencji byli m.in. nauczyciele oraz dyrektorzy szkół realizujących

program w pierwszej i drugiej edycji projektu, a także przedstawiciele placówek doskonalenia nauczycieli, ośrodków doradztwa zawodowego, Krajowej Instytucji Wspomagającej – Centrum Projektów Europejskich, Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych, Fundacji Bankowej im. Leopolda Kronenberga przy Banku Citi Handlowy oraz wielu innych instytucji i firm. Podczas konferencji prelegenci przedstawili projekt, wnioski z pierwszego roku jego realizacji, jego obudowę dydaktyczną, a także umocowanie w podstawie programowej, przepisach Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz szkolnych

W projektach innowacyjnych dochodzi (...) aspekt pewnego rodzaju nieprzewidywalności – nie ma np. pewności, że w trakcie testowania produkt finalny okaże się tak dobry i tak potrzebny jak, sądziliśmy pisząc projekt. To dopiero test pokazuje nam, czy nasze założenia były słuszne, czy też zupełnie błędne.

planach nauczania. Uczestnicy konferencji mieli możliwość poznania młodych przedsiębiorców oraz obejrzenia ich prezentacji i stoisk w ramach finału Ogólnopolskiego Konkursu na Najlepsze Młodzieżowe Miniprzedsiewzięcie „Produkcik 2012”.

Uwagi uczestników konferencji – zdecydowanie pozytywne – będą wpływać na dalszą realizację projektu. Wiemy już także, jak przygotować takie wydarzenie w przyszłości, tak aby wszystko odbyło się jeszcze sprawniej.

Jaką rolę w Państwa projekcie pełni partner krajowy, a jaką partnerzy ponadnarodowi?

Partnerstwo krajowe ze Społeczną Wyższą Szkołą Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi odegrało istotną rolę w początkowej fazie realizacji projektu. Partner przygotowywał raporty oraz dokonywał analiz prawnych i strukturalnych w projekcie. Obecnie zakończył się okres realizacji projektu w ramach tego partnerstwa. Partnerstwo ponadnarodowe trwa nadal. Partnerzy litewski – Lietuvos Junior Achievement i rumuński – Junior Achievement of Romania dostarczyli w I edycji projektu cenne dla nas raporty na temat funkcjonowania miniprzedsiewzięć w ich krajach, dzięki czemu mieliśmy możliwość dokonania porównań w tej dziedzinie. Dzięki raportom z działań przeprowadzonych na Litwie i w Rumunii mogliśmy zweryfikować skuteczność przygotowywanego przez nas programu oraz stwierdzić, czy działania zaplanowane przez nas we wniosku o dofinansowanie przyniosą oczekiwane rezultaty. Według

wspomnianych raportów zaplanowane przez nas działania okazały się bardzo skuteczne w obu krajach. Partnerzy zagraniczni będą ponadto uczestnikami konferencji międzynarodowej podsumowującej realizację projektu.

Dla wielu organizacji realizacja projektu innowacyjnego stanowi duże wyzwanie. Jak oceniają Państwo poziom trudności realizacji projektu innowacyjnego w PO KL?

Należy stanowczo stwierdzić, że projekty innowacyjne są trudne do realizacji. Można powiedzieć, że jest to „wyższy poziom wtajemniczenia projektowego”. Z całą pewnością nie są to przedsięwzięcia przeznaczone dla każdej organizacji, która jest zainteresowana realizacją projektów jako takich. Trudności występują zarówno na etapie planowania, jak i późniejszej realizacji. Trzeba uwzględniać wiele zmiennych, które w tzw. normalnym projekcie PO KL nie występują (takich jak np. tworzenie i akceptacja strategii projektu czy walidacja produktu finalnego). Samo tworzenie tych dokumentów jest już wyzwaniem, przejście zaś przez ten proces, z uwzględnieniem procedur formalnych, bywa czasochłonne i stresujące. Dlatego też uważam – co potwierdzają moje dotychczasowe doświadczenia w realizacji projektów, także te związane z PIW EQUAL – że projekty innowacyjne wymagają od realizującej je instytucji odpowiedniego poziomu organizacyjnego i właściwego potencjału.

W projektach innowacyjnych dochodzi ponadto aspekt pewnego rodzaju nieprzewidywalności – nie ma np. pewności, że w trakcie testowania produkt finalny okaże się tak dobry i tak potrzebny jak sądziliśmy, pisząc projekt. To dopiero test pokazuje nam, czy nasze założenia były słuszne, czy też zupełnie błędne. I choć modyfikować produkt w trakcie realizacji projektu nie tylko możemy, ale także musimy, to może się okazać, że jest on całkowicie niezgodny z potrzebami bądź oceniany negatywnie. To wszystko jest ogromnie stresujące, gdyż aż do zakończenia testowania nie wiemy, jak projekt finalny zostanie oceniony i przyjęty. Słuszne założenia, a czasem nawet bardzo dobry produkt mogą okazać się niewystarczające w konfrontacji z dynamicznym otoczeniem czy oceną odbiorców. Tym bardziej cieszy nas, jako beneficjentów projektu, bardzo wysoka ocena naszego produktu finalnego, wystawiona zarówno przez odbiorców i użytkowników projektu – uczniów i nauczycieli – jak i przez ekspertów. Założenia naszego projektu nie okazały się błędne, a ogromna praca wykonana przy jego realizacji nie poszła na marne. Jest to bardzo budujące, podobnie jak świadomość, że nasz produkt jest niezwykle pozytywnie przyjmowany i że są osoby, które chcą z niego korzystać. Warto dodać, że planujemy zorganizowanie dwóch konferencji (krajowej i międzynarodowej), na które zapraszamy wszystkich zainteresowanych naszym projektem. ◀

Funkcjonowanie Sieci Tematycznych AKTUALNOŚCI

Kalendarium spotkań Sieci Tematycznych

LIPIEC

- 11 – VI posiedzenie RST woj. podlaskiego
- 17 – VII posiedzenie RST woj. małopolskiego
- XI posiedzenie woj. wielkopolskiego
- VIII posiedzenie KST „Adaptacyjność”
- 18 – IV posiedzenie RST woj. łódzkiego
- 19 – XII posiedzenie RST woj. pomorskiego
- 23 – XII posiedzenie woj. mazowieckiego
- 27 – V posiedzenie RST woj. opolskiego

SIERPIEŃ

- 2 – XIII posiedzenie RST woj. pomorskiego
- 6 – XVII posiedzenie KST „Edukacja i szkolnictwo wyższe”
- 22 – VIII posiedzenie RST woj. dolnośląskiego
- 23 – XIV posiedzenie RST woj. pomorskiego
- 28 – XII posiedzenie RST woj. wielkopolskiego

WRZESIEŃ

- 11–12 – spotkanie przedstawicieli KST i RST
- 21 – XIII posiedzenie RST woj. wielkopolskiego
- 25–26 – seminarium wyjazdowe KST

Wakacje 2012 roku okazały się bardzo pracowitym czasem dla Krajowych i Regionalnych Sieci Tematycznych. KST „Adaptacyjność” spotkała się w lipcu w celu zaopiniowania strategii wdrażania projektu innowacyjnego testującego pt. „Platforma Flexicurity Małych i Średnich Przedsiębiorstw – kreowanie płaszczyzny współpracy w zakresie flexicurity” realizowanego przez Związek Rzemiosła Polskiego. KST „Edukacja i szkolnictwo wyższe” zajęła się walidacją siedmiu produktów finalnych następujących projektów innowacyjnych testujących:

- „Przedsiębiorcze szkoły” (Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie);
- „Ekonomia i finanse – innowacyjny moduł programowy dla przedmiotu «podstawy przedsiębiorczości»” (Towarzystwo Produkcyjno-Handlowe sp. z o.o.);
- „Mobilna i przedsiębiorcza młodzież” (Centrum Edukacji ATUT s.c., Oddział Wschód);

- „Wirtualna fizyka – wiedza prawdziwa” (Politechnika Koszalińska);
- „Zainteresowanie uczniów fizyką kluczem do sukcesu” (Centrum Edukacji ATUT s.c., Oddział Wielkopolska);
- „E-podręcznik – przyszłość szkoły zaczyna się dziś...” (Young Digital Planet SA);
- „Krok w przedsiębiorczość” (Nowa Era sp. z o.o).

Jeden z produktów finalnych poddanych walidacji („Mobilna i przedsiębiorcza młodzież”) uzyskał rekomendację negatywną. Jest to pierwsza negatywna rekomendacja Sieci dotycząca walidacji.

Regionalne Sieci Tematyczne spotkały się w okresie wakacyjnym dziewięć razy, w tym RST województwa wielkopolskiego dwukrotnie, a RST województwa pomorskiego trzykrotnie. Wynikiem ich prac było zaopiniowanie dwunastu strategii wdrażania projektów innowacyjnych testujących, a także przeprowadzenie dziewięciu walidacji produktów finalnych.

Wyniki prac Regionalnych Sieci Tematycznych (czerwiec – sierpień 2012 roku)

	Akceptacja	Akceptacja warunkowa	Odrzucenie
Strategie wdrażania projektów innowacyjnych	4	8	0
Walidacje produktów finalnych	7	0	2

W sierpniu br. KIW–CPE uruchomiła forum dyskusyjne dla ekspertów, na którym osoby uczestniczące w procesie oceny projektów innowacyjnych (w tym w opiniowaniu strategii wdrażania oraz walidacji produktów finalnych) mogą się wymienić doświadczeniami w tej dziedzinie. Aby wziąć udział w dyskusji na forum, należy się uprzednio zarejestrować. Mamy nadzieję, że to narzędzie będzie chętnie wykorzystywaną płaszczyzną wymiany informacji i weryfikacji posiadanej wiedzy na temat projektów innowacyjnych. Zapraszamy do odwiedzenia strony KIW–CPE (www.kiw-pokl.org.pl), zakładka „Sieci Tematyczne PO KL”.

Regiony też potrafią!

Wśród członków Sieci Tematycznych pojawiają się opinie, że rola tego gremium często sprowadza się wyłącznie do wypełniania podstawowych obowiązków: oceny strategii wdrażania projektów innowacyjnych oraz walidacji produktów finalnych, brakuje natomiast czasu na rzeczywiste działania upowszechniające i włączające, wymianę doświadczeń czy merytoryczną dyskusję z beneficjentami. Zachodniopomorska Sieć Tematyczna postanowiła wyjść poza te schematy i w ramach strategii działania Regionalnych Sieci Tematycznych na rok 2012 zorganizowała 26 czerwca br. „Forum rozwiązywania problemów powstających podczas realizacji projektów innowacyjnych / z komponentem ponadnarodowym / klastrowanie projektów”.

Warto dodać, że twórcą inicjatywy forum (na poziomie ogólnokrajowym) była Krajowa Instytucja Wspomagająca, która 22 maja br. zorganizowała w Warszawie „Forum projektów innowacyjnych”. Podczas tego wydarzenia 28 beneficjentów z obszarów „Zatrudnienie i integracja społeczna”, „Edukacja i szkolnictwo wyższe” oraz „Adaptacyjność” nawiązywało kontakty oraz prezentowało swoje propozycje działań włączających i upowszechniających. Formuła forum zakładała pracę przy trzech stolikach grupujących projekty podobne do siebie lub komplementarne. Beneficjenci prezentowali swoje projekty przy stolikach, a następnie dyskutowali na temat prowadzenia planowanych działań upowszechniających i włączających. Efektem spotkania było m.in. przygotowanie map głównych działań włączających, takich jak konferencje, seminaria czy spotkania z decydentami. Zachodniopomorska Sieć Tematyczna skorzystała z tych wzorców przy organizowaniu czerwcowego forum. Przedstawiciele zaproszonych projektów zostali podzieleni z uwzględnieniem kryteriów produktu i grupy docelowej oraz ich komplementarności ze względu na liczbę oraz tematykę zgłoszonych przedsięwzięć utworzono dwie sale tematyczne, w których odbywały się prace warsztatowe: dla przedstawicieli beneficjentów realizujących projekty z obszaru „Zatrudnienie i integracja społeczna” (8 projektów), a także dla przedstawicieli beneficjentów realizujących projekty z obszaru „Adaptacyjność” (8 projektów) oraz „Edukacja i szkolnictwo wyższe” (3 projekty). Oprócz beneficjentów w forum uczestniczyli również reprezentanci Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie (w roli moderatorów), sekretarz Regionalnej Sieci Tematycznej Województwa Zachodniopomorskiego, doradca kluczowy Regionalnego Ośrodka EFS w Szczecinie oraz przedstawicielki Krajowej Instytucji Wspomagającej.

Pierwsza część spotkania była poświęcona problemom pojawiającym się w trakcie realizacji projektów innowacyjnych i/lub projektów z komponentem ponadnarodowym. Następnie beneficjenci przedstawili swoje projekty, uwzględniając w wystąpieniach przede wszystkim informacje na temat wypracowywanych produktów finalnych, wskazali na grupy docelowe, partnerów, aktualną fazę realizacji projektu oraz – co najistotniejsze – opisali działania upowszechniające i włączające. Przedstawicielki Krajowej Instytucji Wspomagającej zaprezentowały strategię KIW w zakresie wspierania procesów upowszechniania produktów finalnych projektów innowacyjnych oraz ich włączania do głównego nurtu polityki i praktyki. Podzieliły się również doświadczeniami z Krajowego Forum Partnerskiego. W trakcie forum odbyły się prace warsztatowe, podczas których uczestnicy przygotowali harmonogramy działań upowszechniających i włączających oraz dyskutowali na temat prowadzonych przez siebie tego typu działań. Zastanawiano się, czy w przypadku przedsięwzięć o podobnej tematyce możliwe byłoby wspólne realizowanie przynajmniej części działań, tak aby z jednej strony zapobiec ich kumulacji, z drugiej zaś wzmocnić siłę ich oddziaływania na grupy docelowe. Na koniec spotkania moderatorzy zaprezentowali efekty prac, z uwzględnieniem inicjatywy tworzenia klastrów projektowych. Należy mieć nadzieję, że tego typu wydarzenia będą się powtarzać i w ślad za województwem zachodniopomorskim pójdą też inne regiony, angażując w prace nad przygotowaniem forów także Regionalne Sieci Tematyczne. Warto bowiem pamiętać, że projekty innowacyjne testujące powoli, acz nieuchronnie, zaczynają wchodzić w fazę walidacji oraz upowszechniania i włączania, co powoduje konieczność podjęcia odpowiednich działań zarówno przez beneficjentów, jak i przez Instytucje Organizujące Konkurs. ◀

Podsumowanie Forum

(Szczecin, 26 czerwca 2012 roku)

Rozmowa z Aliną Szydłowską z Wydziału Koordynacji PO KL Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie

Jakie są Pani wrażenia po Regionalnym Forum? Co się udało, a co można było zrobić lepiej?

Uważam, że korzyści z tego spotkania odnieśli wszyscy – zarówno beneficjenci, jak i przedstawiciele Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie. Przede wszystkim nie tylko teoretycznie, ale także praktycznie poznaliśmy istotę i wagę działań mainstreamingowych. Utwierdził się przekonanie, że działania upowszechniające i włączające nie są jedynie dodatkiem do projektu innowacyjnego, ale jego najistotniejszą częścią. Dyskutowaliśmy również o programie Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, w którym nie było obowiązku upowszechniania. Mimo wszystko dziwi i smuci fakt, że produkty wypracowywane w tym programie nie zostały szeroko wykorzystane. Każdemu z projektodawców Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zależy na tym, aby przygotowane przez nich nowatorskie narzędzia nie zostały odłożone na półkę.

Co można było zrobić lepiej? Biorąc pod uwagę, że było to pierwsze tego typu spotkanie, należy stwierdzić, że udało się ono naprawdę dobrze. O powodzeniu wydarzenia może świadczyć fakt, że projektodawcy wyrazili chęć uczestniczenia w kolejnych forach dotyczących projektów innowacyjnych. Z drugiej strony – zawsze można coś udoskonalić. Myśląc o kolejnych, podobnych wydarzeniach, chcielibyśmy podjąć współpracę z innymi województwami. Zastanawiamy się nad pomysłem wypracowanym podczas spotkania pogradowego w ramach sieci współpracy w obszarze innowacyjności i ponadnarodowości (Gdańsk, maj 2012 roku), a mianowicie – zorganizowaniem forum w formule np. jeden dzień upowszechnianie + jeden dzień poszukiwanie partnerów krajowych i ponadnarodowych. Na razie są to tylko pomysły, ale na pewno będziemy dalej animować, upowszechniać, włączać.

Czy może Pani wskazać inspirujące przykłady współpracy, która nawiązała się dzięki temu spotkaniu między beneficjentami?

Można wymienić wiele inspirujących przykładów współpracy. W pierwszej sali tematycznej („Zatrudnienie i integracja społeczna”) projektodawcy zadeklarowali wzajemną pomoc w zakresie specyfiki grupy docelowej 50+ oraz chęć uczestniczenia w konferencjach upowszechniających, jako przykład wsparcia uzupełniającego.

Warta uznania jest deklaracja podpisania listu intencyjnego między Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Świdwinie (projekt „Razem przeciw razem” dotyczący przemocy w rodzi-

nie) i Stowarzyszeniem Solidarni Plus (projekt „Uzależniony dziś – nowa perspektywa osoby, terapii, zapobiegania”). Przemoc w rodzinie bardzo często ma źródło w uzależnieniu. Projekty okazały się komplementarne pod względem rodzaju wsparcia. Projektodawcy zadeklarowali chęć wspólnego udziału w działaniach upowszechniających.

Jako dobry przykład może również posłużyć propozycja współpracy Powiatu Polickiego z Koszalińską Wyższą Szkołą Nauk Humanistycznych, która w ramach projektu planuje wykorzystywanie na terenie całego województwa zachodniopomorskiego metody *biofeedback* (metoda diagnostyczno-terapeutyczna zalecana osobom, u których występują trudności w przyswajaniu wiedzy i w planowaniu pracy, a także słaba pamięć, niska koncentracja, mała odporność na stres, niska samoocena). Przedstawicielka Powiatu Polickiego poinformowała, że na terenie powiatu znajdują się cztery urzędy do stosowania tej metody, które mogą zostać udostępnione uczestnikom koszalińskiego projektu zamieszkałym w okolicach Szczecina, tak aby nie musieli oni dojeżdżać aż do Koszalina w celu skorzystania z proponowanego wsparcia.

W drugiej sali tematycznej („Adaptacyjność” oraz „Edukacja i szkolnictwo wyższe”) projektodawcom udało się nawiązać nowe kontakty, aby wymienić się doświadczeniami i pomysłami z dziedziny wdrażania projektów innowacyjnych. Analiza wspólnie stworzonego harmonogramu działań upowszechniających i włączających wskazała na kumulowanie się wydarzeń o podobnym charakterze w tym samym czasie. Jak zaznaczyli sami projektodawcy, wypracowywane przez nich produkty są kierowane do podobnej grupy użytkowników, dlatego wskazane jest podejmowanie wspólnych działań zmierzających do uzyskania wsparcia podczas włączania nowych rozwiązań do polityki i praktyki. Padła również propozycja zaprezentowania swoich produktów finalnych w trakcie innych konferencji podsumowujących projekty innowacyjne. Warto dodać, że po wystąpieniach przedstawicielek Krajowej Instytucji Wspomagającej beneficjenci znaleźli również wspólne cechy realizowanych przez siebie projektów z projektami centralnymi PO KL.

W województwie zachodniopomorskim realizuje się stosunkowo dużo projektów innowacyjnych w ramach PO KL. Co sprawiło, że zainteresowanie potencjalnych projektodawców było tak duże?

Wielką rolę odegrała tu szeroka akcja promocyjno-informacyjna, m.in. szkolenia dla potencjalnych beneficjentów czy

spoty radiowe, a także gala „Zachodniopomorskie magnolie” (ponad 180 uczestników), podczas której przyznano tytuł Innowatora PO KL. Ponadto przygotowano dwa krótkie filmy o nominowanych beneficjentach projektów innowacyjnych, które były emitowane podczas gali, a także raz w tygodniu w lokalnej telewizji (od grudnia 2011 roku do maja 2012 roku).

Organizowaliśmy także „Dni innowacyjności”, czyli specjalne dni przeznaczone na konsultacje dla wnioskodawców zainteresowanych konkursami w ramach projektów innowacyjnych i ponadnarodowych. Konsultacje odbywały się w Punkcie Informacyjnym Europejskiego Funduszu Społecznego, przy udziale pracowników Wydziałów Wdrażających Priorytety, w których ogłoszono wspomniane konkursy. Trwały one niejednokrotnie kilka godzin, ale w efekcie przyczyniły się do właściwego ukierunkowania beneficjentów, tak aby minimalizować liczbę wniosków, które nie uzyskały pozytywnej oceny merytorycznej. Wymieniłam tylko kilka z wielu działań podjętych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie. Trzeba przyznać, że włożyliśmy dużo pracy, aby promować projekty innowacyjne.

Czy Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie planuje jeszcze jakieś działania animujące prace Regionalnej Sieci Tematycznej lub wspierające beneficjentów?

Oczywiście. Jesteśmy na początku drogi związanej z intensyfikacją działań upowszechniających i włączających. Warto dodać, że w ubiegłorocznych konkursach dotyczących projektów innowacyjnych wyłoniono 13 projektów re-

komendowanych do dofinansowania. W województwie zachodniopomorskim będziemy upowszechniać i zachęcać do stosowania aż 21 produktów finalnych.

Jeżeli mowa o działaniach wspierających i animujących, podczas najbliższego posiedzenia Regionalnej Sieci Tematycznej będziemy gościć beneficjentów projektów innowacyjnych, którzy realizują na terenie naszego województwa projekty sterowane centralnie. Podzielę się z nimi swoimi doświadczeniami. Być może uda się uzyskać efekt synergii między projektami regionalnymi a centralnymi.

Na wrzesień br. planujemy przeprowadzenie kolejnej akcji upowszechniającej, czyli spotkania mającego na celu wymianę doświadczeń między członkami Sieci z województw ościennych (pomorskiego, lubuskiego i wielkopolskiego) oraz upowszechnienie projektów innowacyjnych z tych regionów. Pierwszy dzień będzie okazją do poznania się oraz zaprezentowania swoich doświadczeń wynikających z członkostwa w każdej Sieci. Będzie to również doskonała szansa na porównanie innowacji wypracowywanych po sąsiedzku. Drugiego dnia natomiast planujemy przeprowadzenie szkolenia dotyczącego walidacji produktu finalnego.

Ponadto nie odchodzimy od sprawdzonych już pomysłów, czyli audycji radiowych i e-Biuletynu, a także konferencji promocyjno-informacyjnej, podczas której jeden blok tematyczny zostanie poświęcony projektom innowacyjnym i projektom współpracy ponadnarodowej.

Zamierzamy również szeroko informować różne środowiska o innowacjach poprzez zamieszczanie informacji o produktach finalnych wraz z instrukcjami ich stosowania na stronach internetowych członków Regionalnej Sieci Tematycznej Województwa Zachodniopomorskiego.

Pożytecznym narzędziem będzie – tworzona we współpracy z beneficjentami – baza instytucji, które mogłyby skorzystać z produktów finalnych wypracowanych w naszym województwie. Beneficjenci nie będący jednostkami samorządu terytorialnego sygnalizują, że instytucje publiczne często nie traktują ich poważnie. W związku z tym Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie będzie zachęcał potencjalnych użytkowników do korzystania z produktów finalnych przy użyciu wyżej wymienionej bazy.

Pojawiają się już pomysły na kolejny rok (zarówno ze strony członków naszej Sieci – beneficjentów projektów innowacyjnych, jak i ze strony Instytucji Pośredniczących), a zatem już dziś wiemy, że rok 2013 będzie obfitował w działania upowszechniające i włączające. ◀

Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego Centrum Projektów Europejskich

Poznajmy się z EFS – poradnik ze scenariuszami zajęć na temat Europejskiego Funduszu Społecznego

Funduszom europejskim, w tym Europejskiemu Funduszowi Społecznemu, poświęcono już wiele publikacji, jednak teksty dotyczące tej tematyki pozostają w powszechnym odbiorze hermetyczne i niezrozumiałe. Wynika to, z jednej strony, z rozbudowanego charakteru systemu wdrażania środków dostępnych w programach na lata 2007–2013, a z drugiej – z trudnego i specjalistycznego języka, w jakim pisze się o unijnych funduszach (z licznymi zapożyczeniami z angielskiego).

Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego niejednokrotnie otrzymywał prośby od szkół o przestanie materiałów dotyczących EFS, które byłyby napisane przystępnym językiem i mogły posłużyć jako materiały dydaktyczne.

Konkurs na scenariusz zajęć na temat EFS

W roku 2011 Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego wspólnie z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji (placówka doskonalenia nauczycieli przy Ministerstwie Edukacji Narodowej) ogłosił ogólnopolski konkurs na przygotowanie scenariusza zajęć na temat Europejskiego Funduszu Społecznego.

Do udziału w nim zostali zaproszeni nauczyciele oraz studenci kierunków humanistycznych. Prace konkursowe mogły być przygotowane w ramach trzech kategorii:

- Scenariusz lekcji o EFS.
- Scenariusz projektu szkolnego promującego ideę EFS.
- Scenariusz warsztatu dydaktycznego i metodycznego skierowanego do nauczycieli, przygotowującego do rozpowszechnienia wiedzy o EFS.

Przyjęto założenie, że projekty nadesłane na konkurs powinny w zrozumiały sposób prezentować charakter i działania Europejskiego Funduszu Społecznego i Programu

Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz ich wpływ na poprawę życia Polaków. Organizatorom konkursu zależało na tym, aby pokazać, że informacje o EFS można przekazywać w sposób ciekawy, językiem dostosowanym do odbiorców (uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych), bez konieczności stosowania tzw. euromowy. W odpowiedzi na konkurs napłynęły 62 zgłoszenia. Spośród nich jury postanowiło nagrodzić autorów 12 prac. Uroczyste wręczenie nagród odbyło się na początku stycznia 2012 roku w Warszawie.

Poradnik z zestawem scenariuszy zajęć na temat EFS

Członkowie jury w konkursie wybrali również prace, które wejdą w skład poradnika z zestawem scenariuszy zajęć na temat EFS dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. W propozycjach przeprowadzenia zajęć będą wykorzystywane aktywizujące formy kształcenia (m.in. połączenie elementów nauki i zabawy).

Prace nad poradnikiem rozpoczęły się w połowie 2012 roku. Książka będzie podzielona na trzy części odpowiadające kategoriom w konkursie. Jej adresatami są osoby, które chciałyby uczyć dzieci i młodzież o Europejskim Funduszu Społecznym. Publikacja ma pełnić rolę zbioru praktycznych wskazówek i porad odnoszących się do tego, jak w prosty i przystępny sposób przybliżyć zagadnienia związane z EFS. Zebrane w niej scenariusze będą dotyczyć historii EFS i obszarów jego wsparcia, a także specyfiki projektów realizowanych z jego środków. Wydawcom poradnika zależy na tym, żeby czytelnicy potraktowali zawarte w nim propozycje jako inspirację do przygotowania ciekawych zajęć na temat EFS. Do książki zostanie dołączona płyta CD zawierająca prezentacje multimedialne.

Warto podkreślić, że wydawcy poradnika uwzględnili konieczność bieżącego aktualizowania zawartych w nim informacji (zwłaszcza w związku ze zbliżającą się nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2014–2020 i związaną z nią zmianą organizacji funduszy europejskich w Polsce). Dlatego też każdy tekst będzie zawierał odwołania do źródeł oraz adresy stron internetowych z oficjalnymi danymi na temat EFS.

Poradnik zostanie wydany do końca 2012 roku i będzie dystrybuowany bezpłatnie przez sieć Regionalnych Ośrodków EFS.

Ponadto Krajowy Ośrodek EFS planuje zorganizowanie na przełomie 2012 i 2013 roku cyklu spotkań informacyjno-szkoleniowych dla nauczycieli, poświęconych korzystaniu z poradnika w praktyce. Harmonogram spotkań zostanie opublikowany na stronie internetowej KOEFS (www.roefs.pl). ◀

Rozmowa z Matthew Siggsem, przedstawicielem Duchy College Rural Business School, kierownikiem projektu „Clear About Carbon”

Zielone zamówienia publiczne

Czemu jest poświęcony projekt „Clear About Carbon” i jaki jest jego cel?

„Clear About Carbon” jest projektem realizowanym w Kornwalii (hrabstwie Anglii) w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Jego celem jest wykorzystanie procedur zamówień publicznych do ograniczania wpływu emisji dwutlenku węgla na klimat. Przedsięwzięcie jest realizowane w partnerstwie strategicznym czterech organizacji, z których każda ma określony zakres zadań:

- Cornwall Development Company jest liderem projektu, odpowiedzialnym za zaangażowanie sektora publicznego w proces zamówień niskoemisyjnych źródeł energii oraz przygotowanie cykli szkoleń, których celem jest zaznajomienie przedstawicieli tego sektora z niekorzystnym wpływem emisji związków węgla na klimat.
- Exeter University Business School przygotowuje strategię realizacji działań niezbędnych do upowszechnienia zamówień niskoemisyjnych dotyczących źródeł energii w sektorach prywatnym i państwowym.
- Eden Project jest odpowiedzialny za upowszechnianie rezultatów projektu poprzez organizowanie imprez masowych oraz prowadzenie strony internetowej.
- Duchy College Rural Business School współpracuje z producentami i przetwórcami żywności w Kornwalii w celu prowadzenia pomiarów skutków klimatycznych emisji dwutlenku węgla w całym łańcuchu dostaw oraz zwiększania świadomości w tej dziedzinie.

Na czym polega pionierski charakter tego projektu?

Ze względu na fakt, że gospodarka niskowęglowa jest zagadnieniem nowym, a ponadto zachodzą w niej szybkie zmiany, bardzo istotne było, aby organizacje partnerskie wykorzystały własny potencjał w realizacji zadań projektowych. W przeciwieństwie do standardowych projektów realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego innowacyjność projektu „Clear About Carbon” umożliwia większą elastyczność wykonywanych zadań projektowych, np. w zakresie metodyki prowadzonych szkoleń. Rząd brytyjski określił prawnie obowiązujące cele związane z ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych, a przeprowadzone badania wskazują na to, że zamówienia dotyczące niskoemisyjnych źródeł energii w sektorach prywatnym i publicznym stanowią bardzo ważny czynnik budowania świadomości ekologicznej w społeczeństwie oraz wdrażania rozwiązań przyjaznych dla środowiska.

Dlaczego projekt skupia się właśnie na zamówieniach, zwłaszcza w sektorze publicznym?

W powszechnym odczuciu zamówienia sektora publicznego nie wydają się zagadnieniem interesującym. Mają one jednak znaczny wpływ na każdego obywatela Unii Europejskiej. We wszystkich państwach członkowskich roczne wydatki sektora publicznego wynoszą łącznie ok. 1,5 bln euro, co stanowi 19 proc. unijnego PKB. Rząd brytyjski wydaje co roku na zamówienia publiczne 150 mld euro. Taka siła nabywcza zapewnia sektorowi publicznemu cenny mechanizm umożliwiający pobudzanie zmian rynkowych, a tym samym przeobrażeń gospodarczych.

Co sprawia, że projekt jest interesujący dla organizacji w regionie?

Celem projektu jest przedstawienie argumentów przemawiających za wprowadzaniem do powszechnej praktyki zamówień dotyczących niskoemisyjnych źródeł energii. Najważniejsze z nich to:

- Zmniejszenie ryzyka – lepsze zrozumienie procedur zamówień w sektorze publicznym umożliwi dokonanie oceny potencjalnych zagrożeń.
- Oszczędność – zamówienia dotyczące niskoemisyjnych i zrównoważonych źródeł energii są często kojarzone z oszczędnością kosztów, zwłaszcza gdy zostaną uwzględnione koszty pełnego cyklu użytkowania.
- Marketing – produkty i usługi ekologiczne cieszą się dużą popularnością wśród odbiorców.
- Dobra wola interesariuszy – w sektorach publicznym i prywatnym coraz częściej występuje dążenie do rozwoju gospodarki niskowęglowej.
- Polityka i wartości korporacyjne – zarówno na szczeblu polityki lokalnej, krajowej i europejskiej, jak i w niektórych organizacjach pojawia się świadomość konieczności uwzględniania przy podejmowaniu decyzji kryterium niskoemisyjności źródeł energii.

Najważniejszym wyzwaniem jest dla nas ukształtowanie atrakcyjnego wizerunku projektu – jako wiarygodnego źródła informacji i *know-how*.

Czy może Pan przedstawić kilka przykładów dobrych praktyk wynikających ze współpracy ponadnarodowej w ramach projektu?

Komponent ponadnarodowy projektu stanowił duże wyzwanie ze względu na to, że zaawansowanie prac projektowych

jest w Wielkiej Brytanii znacznie większe niż w krajach partnerskich. W ramach projektu nawiązano współpracę z partnerami z Finlandii, Szwecji oraz Hiszpanii. Proces rozpowszechniania dobrych praktyk związanych z wykorzystaniem niskoemisyjnych źródeł energii rozpoczęliśmy od wizyt studyjnych w Eco-Institute w Barcelonie (Hiszpania) oraz w spółdzielni gmin w Skaraborgu (Szwecja). Stopień realizacji zamówień na niskoemisyjne źródła energii jest obecnie w Europie stosunkowo niewielki, partnerzy projektu dążą jednak do wykorzystania wszelkich dostępnych dobrych praktyk w tej dziedzinie, także poprzez udział w konferencjach. Jako przykład zaangażowania interesariusza oraz transferu dobrych praktyk może posłużyć wspomniana wizyta studyjna w Skaraborgu, w której uczestniczył także kornwalijski producent żywności. W spotkaniach wzięli udział przedstawiciele szwedzkich firm stosujących dobre praktyki związane z niskoemisyjnością technologii energii odnawialnej, których wdrożenie w Kornwalii zaplanowano na przyszły rok.

■ Jakie są dotychczasowe osiągnięcia projektu?

Osiągnięcia projektu są większe niż przewidywano. Nasze najważniejsze sukcesy to:

- Przygotowanie i przeprowadzenie warsztatów szkoleniowych dla osób zajmujących się zamówieniami publicznymi w różnych instytucjach (m.in. dla przedstawicieli departamentów, ministerstw i agencji wykonawczych).
- Zacieśnienie współpracy z sektorem publicznym w Kornwalii na rzecz wdrożenia zamówień na zrównoważone i niskoemisyjne źródła energii.
- Przygotowanie publikacji, m.in. *Carbon Matters* (Węgiel wiele znaczy) oraz *Cornwall's Future of Food and Farming* (Przyszłość przemysłu spożywczego i rolniczego w Kornwalii).
- Opracowanie i dostarczenie narzędzi, które wspierają proces uświadamiania społeczeństwu znaczenia niskoemisyjnych źródeł energii, tzw. wizualizacji węgla, w tym: Carbon Car (Samochód źródłem emisji), Radio Carbon (Radio Węgiel) oraz Show me the Carbon (Pokaż mi węgiel).

Projekt otrzymał nagrodę „Joint Winner 2011 European Social Fund (ESF) Sustainable Development Specialist Project Leader Award” w dziedzinie zrównoważonego rozwoju w ramach EPS w roku 2011. Kluczem do sukcesu projektu okazała się ścisła współpraca między partnerami. Kolejnym istotnym czynnikiem było uzyskanie wiarygodności u uczestników projektu.

Szczególnie istotne jest włączenie produktów projektu do głównego nurtu polityki i praktyki (mainstreaming).

Jakie są najważniejsze elementy modelu przygotowanego na potrzeby projektu?

Opracowany przez nas model włączania produktów projektu do głównego nurtu polityki ma charakter liniowy. Wyko-

rzystaliliśmy model w sposób cykliczny, aby zagwarantować trwałość produktów. Cykl wielokrotny tej metody pozwala na dostosowanie projektu do zmieniającego się krajobrazu politycznego i potrzeb uczestników. Cykl ten rozpoczęliśmy od etapu „zbierania dowodów”.

Model upowszechniania produktów oraz ich włączania do głównego nurtu polityki i praktyki (mainstreaming)

Gromadzenie dowodów polega na analizie innych projektów, inicjatyw oraz strategii krajowych i europejskich. Z naszego doświadczenia wynika, że zaangażowanie interesariuszy z różnych grup (w tym kluczowych decydentów) na wczesnym etapie realizacji projektu jest niezbędne dla określenia realistycznych oczekiwań oraz celów związanych ze skutecznym włączeniem produktów do głównego nurtu polityki i praktyki.

■ Czy może Pan krótko omówić podejmowane działania związane z włączaniem produktów do głównego nurtu polityki i praktyki?

Pierwszym i najważniejszym krokiem na poziomie krajowym było nawiązanie współpracy z kluczowymi decydentami oraz liderami, w celu przeprowadzenia analizy zapotrzebowania na zamówienia dotyczące niskoemisyjnych źródeł energii. Zasadniczą część prac związanych z włączaniem produktów do głównego nurtu polityki polegała na zapewnieniu dostępu do odpowiednich szkoleń, kształtujących świadomość skutków emisji dwutlenku węgla. Proces ten był podzielony na dwa etapy. Pierwszym z nich był jednodniowy kurs włączony w ramy Narodowego Zrównoważonego Programu Zamówień Publicznych i zatwierdzony przez Departament ds. Energii i Zmian Klimatu. W drugim etapie materiały szkoleniowe (w tym również materiały dla sektora prywatnego) przeniesiono na platformę e-learningową. Dzięki platformie dostęp do szkoleń jest szeroki – pozwala ona na przeszkolenie 50 tys. osób w ciągu roku. Obecnie znajdujemy się na etapie intensywnej promocji e-learningu, po to, aby dostęp do bezpłatnych materiałów (w tym szkoleniowych) był jak najszerszy. ◀

Więcej informacji na temat projektu można znaleźć na stronie www.clearaboutcarbon.com

Współpraca na rzecz więźniów

Rozmowa z Agnieszką Bochniewicz, przedstawicielką Wspólnoty Praktyk na rzecz Reintegracji Byłych Skazanych (ExOCO P)

■ Jaka była geneza Sieci?

Inicjatorem utworzenia Sieci ExOCO P (Ex Offenders Community of Practice – Wspólnota Praktyk na rzecz Reintegracji Byłych Skazanych) był Jürgen Hillmer – senator Ministerstwa Sprawiedliwości i Konstytucji w Senacie Landu Bremy*, późniejszy koordynator prac Sieci. Uczestnicząc w organizowanych w latach 2006–2007 wydarzeniach poświęconych problemom osób skazanych (np. w warszawskim Międzynarodowym Forum „Prewencja czy ponowne uwięzienie?” czy w zorganizowanej w Lizbonie międzynarodowej konferencji „Paszport do wolności”), postanowił on stworzyć gremium, które mogłoby się zająć tymi kwestiami. Był to czas podsumowań, ale także planowania nowych przedsięwzięć w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w kolejnej perspektywie finansowania. Jürgen Hillmer postanowił zrzucić przedstawicieli Europejskiego Funduszu Społecznego i europejskich służb więziennych w celu nawiązania współpracy oraz wymiany dobrych praktyk w zakresie szkolenia i zatrudnienia więźniów i byłych więźniów. W 2008 roku Komisja Europejska podjęła decyzję o utworzeniu Sieci ExOCO P oraz jej finansowaniu z zasobów EFS.

■ Kto jest liderem Sieci i które państwa w niej uczestniczą?

Liderem Sieci jest Jürgen Hillmer. Pomagają mu Rhianon Williams i Eduard Matt. Bardzo dużą rolę odgrywa również Craig Watt – pracownik The National Offender Management Service (NOMS) – agendy Ministerstwa Sprawiedliwości odpowiedzialnej za zarządzanie systemem probacji oraz służby więziennej w Anglii i Walii. Członkami Sieci są Anglia, Belgia, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia Północna, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Węgry i Włochy.

■ Jaka jest misja Sieci?

Celem Wspólnoty Praktyk koncentrującej się na więźniach i byłych więźniach było stworzenie i rozwój europejskiej sieci, która zajmowałaby się wymianą informacji między partnerskimi krajami członkowskimi. Głównym zadaniem ExOCO P stało się stworzenie wspólnej strategii usprawnienia reintegracji więźniów i byłych więźniów na poziomie re-

gionalnym, krajowym i europejskim we wszystkich krajach członkowskich Sieci, z uwzględnieniem ram finansowania, sytuacji na rynku pracy i kontekstu prawnego.

Na podstawie doświadczeń oraz wyników wielu projektów i programów, w tym zwłaszcza tych finansowanych przez EFS, zaplanowano wymianę dobrych praktyk m.in. w celu polepszenia sytuacji edukacyjnej więźniów oraz umożliwienia im podjęcia zatrudnienia po opuszczeniu zakładu karnego.

■ Co się dotychczas wydarzyło w Sieci?

Na początku komitet ekspertów ustalił obszary tematyczne, którymi Sieć będzie się zajmowała (np. kształcenie i szkolenie skazanych, zatrudnienie więźniów, szczególne grupy więźniów, w tym kobiety, młodociani, mniejszości narodowe). Następnie obszary tematyczne zostały podzielone na moduły, które były omawiane przez przedstawicieli krajów członkowskich Sieci w trakcie warsztatów. Kolejnym etapem było zebranie wniosków z warsztatów z każdego obszaru tematycznego oraz ich przedstawienie w trakcie seminarium. I tak np. zorganizowano warsztaty z zakresu wprowadzenia szkoleń dla więźniów, e-learningu, sztuki, a także dotyczące szkoleń pracowników więzień. Podczas spotkań omawiano sytuację w poszczególnych krajach i wymieniano się dobrymi praktykami, a następnie formułowano wnioski na temat dalszego postępowania, z uwzględnieniem wytycznych zawartych w prawie europejskim. Podsumowanie pracy warsztatów zostało przedstawione podczas seminarium „Education – Training – Employment”. Po ustaleniu przez uczestników spotkania rekomendacji dla Komisji Europejskiej w danym obszarze tematycznym, powstawał raport, który stanowił podstawę do przygotowania programu konferencji końcowej.

■ Jaki jest udział Polski w pracach Sieci?

Polska podpisała porozumienie o przystąpieniu do ExOCO P we wrześniu 2010 roku, ale współpraca została nawiązana już w roku 2009 (zorganizowano wówczas w Polsce zajęcia warsztatowe dotyczące problematyki więziennictwa). Po podpisaniu porozumienia podjęto decyzję o zorgani-

zowaniu w naszym kraju międzynarodowego seminarium poświęconego postępowaniu w więzieniach z tzw. grupami wrażliwymi (kobiety, młodociani, cudzoziemcy). Odbyło się ono w czerwcu 2011 roku w Ośrodku Doskonalenia Kadry Służby Więziennej w Popowie k. Warszawy, a jego efektem był raport dotyczący tej kwestii. Ponadto funkcjonariusze polskiej Służby Więziennej uczestniczyli w warsztatach i seminariach.

Jakie wydarzenia w pracy Sieci są w opinii Pani najważniejsze i dlaczego?

Najważniejsze dla mnie było zorganizowanie seminarium w Popowie, ale to oczywiście ze względów sentymentalnych, ponieważ zarówno ja, jak i moje koleżanki i koledzy z Centralnego Zarządu Służby Więziennej poświęciliśmy temu wydarzeniu bardzo dużo pracy.

Dla wszystkich jednak najważniejsza była konferencja „Berlin Policy Forum”, kończąca i podsumowująca działalność Sieci, która odbyła się w dniach 17–19 czerwca 2012 roku. Głównym organizatorem konferencji było ExOCOP oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Niemiec, a także Komisja Europejska i Ministerstwo Sprawiedliwości Senatu Bremy. Przedsięwzięcie było współfinansowane przez Europejski Fundusz Społeczny.

W konferencji uczestniczyli przedstawiciele 17 krajów, w tym 5 osób z Polski. Wśród zaproszonych gości znaleźli się m.in. dyrektorzy generalni służb więziennych, przedstawiciele środowisk naukowych, Komisji Europejskiej, ministerstw pracy, polityki społecznej i sprawiedliwości, organizacji pozarządowych, a także pracownicy więziennictwa i wielu innych instytucji. Głównym celem konferencji było przedstawienie rekomendacji dla Komisji Europejskiej w zakresie kształcenia, szkolenia i zatrudniania skazanych i byłych skazanych, które będą wykorzystane przy planowaniu środków finansowych i określaniu priorytetów w kolejnej perspektywie finansowania.

Na konferencji zostały przedstawione zadania nałożone na ExOCOP, wypracowane w trakcie seminariów i warsztatów. Przedstawiciele Centralnego Zarządu Służby Więziennej uczestniczyli czynnie w dwóch panelach. Major Marek Nicgorski w panelu numer 2 wypowiadał się na temat wykorzystania środków unijnych na rzecz skazanych w kontekście działań Służby Więziennej, ja natomiast uczestniczyłam w panelu numer 4, w trakcie którego przedstawiłam możliwości oraz praktykę wykorzystania organizacji pozarządowych w skutecznym przygotowaniu skazanych do zwolnienia z zakładu karnego i życia na wolności.

Jakie są plany na przyszłość?

Sieć zakończyła już działalność. Wiemy jednak, że prowadzone w jej ramach działania będą kontynuowane, ale konkretne decyzje w tej kwestii jeszcze nie zapadły. Trwają rozmowy z Komisją Europejską na temat możliwości

finansowania tych działań z EFS. Nie wiem, czy nowa sieć powstanie na starych zasadach i będzie to ExOCOP II, czy też z grupy wyłoni się nowy lider i prace pójdą w innym kierunku. Jestem jednak przekonana, że działania służące reintegracji więźniów ze środowiskiem otwartym powinny być kontynuowane, bo jest to bardzo istotna, choć mało popularna, kwestia społeczna.

Gdzie można uzyskać informacje na temat działań i produktów Sieci?

Z działalnością Sieci można się zapoznać na jej stronie internetowej (www.exocop.eu). Zamieszczone są tam też wszystkie dokumenty opracowane w trakcie jej funkcjonowania oraz informacje o najważniejszym wydarzeniu, czyli konferencji „Berlin Policy Forum”.

Jaką rolę pełnią (czy mogłyby pełnić) Sieci we wspieraniu realizacji projektów współpracy ponadnarodowej i projektów innowacyjnych?

Bardzo ważnym aspektem pracy z więźniami jest elastyczność w działaniu i niezwłoczne reagowanie na zmieniającą się rzeczywistość. Mam tu na myśli np. wymagania rynku pracy, nowe programy readaptacji skazanych czy nowe możliwości techniczne. Przy tak wielu zmiennych niezbędna jest wymiana dobrych praktyk i pomysłów. Potrzebujemy nowych rozwiązań, które pozwolą nam na dalszą poprawę jakości naszej bardzo trudnej i wymagającej pracy ze skazanymi. Z drugiej strony nasze projekty możemy zaproponować innym do realizacji. Mamy wiele sukcesów i wiele rozwiązań, które pomagają w skutecznej resocjalizacji więźniów. A zatem stały rozwój i wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań do więzień jest stałym i niezbędnym elementem naszej pracy. I tu rola Sieci jest nieoceniona. ◀

* W landach RFN funkcję rządu pełni Senat, którego członkowie nazywani są ministrami (przyp. red.).

Rozmawiała
Magdalena Karczewska
Krajowa Instytucja Wspomagająca

Granty badawcze z funduszy i programów europejskich szansą na rozwój młodych naukowców

Prowadzenie badań naukowych wiąże się ze znacznymi nakładami finansowymi. Wyjątkowo kapitałochłonne są projekty badawcze związane z sektorami innowacyjnymi. Konieczność korzystania z nowoczesnego sprzętu, a także długotrwałość eksperymentów i dociekań naukowych pociągają za sobą wysokie koszty. Stanowi to istotną barierę dla młodych ludzi zamierzających rozpocząć bądź rozwijać karierę naukową.

Fundusze Europejskie w programach Narodowej Strategii Spójności, a także Komisja Europejska w realizowanych przez siebie programach, starają się odpowiedzieć na te problemy, oferując naukowcom, zespołom badawczym i instytucjom otoczenia działalności badawczo-rozwojowej granty badawcze, stypendia oraz inne formy wsparcia. Rozwój potencjału kadrowego nauki, zachęcenie młodych ludzi do podjęcia kariery naukowej, stymulowanie współpracy narodowej w sektorze nauki, stanowią cele Działania 1.2 w Programie Innowacyjna Gospodarka.

W ramach Działania 1.2 wspierane są przedsięwzięcia ukierunkowane na odmłodzenie zasobów ludzkich polskiej nauki poprzez zachęcanie studentów, absolwentów i doktorantów do udziału w realizacji projektów badawczych. Odbywa się to przez finansowanie projektów mających znaczenie dla rozwoju gospodarczego kraju – związanych z przygotowaniem prac magisterskich i doktorskich, jak również z początkowym etapem tworzenia lub uruchamiania nowych technologii, urządzeń czy usług – a także przez finansowanie badań naukowych z udziałem studentów i doktorantów oraz uczestników staży podoktorskich w najlepszych zespołach badawczych w kraju. Wsparcie przewidziane jest również na prace badawczo-rozwojowe realizowane w trakcie studiów doktorskich w Polsce, w ramach współpracy międzynarodowej jednostek naukowych.

Dzięki finansowaniu projektów badawczych prowadzonych w jednostkach naukowych mających siedzibę w Polsce przez wybitnych uczonych z zagranicy, jak również dzięki rozwojowi współpracy międzynarodowej między finansowanymi zespołami i w ich ramach, oczekiwane jest przeniesienie do Polski dobrych praktyk, także w sferze współpracy nauki z gospodarką.

Realizacją przedsięwzięć dofinansowanych z Działania 1.2 w Programie Innowacyjna Gospodarka zajmuje się Fundacja na rzecz Nauki Polskiej. Zarządza ona wieloma programami, z których wspierane są:

- projekty aplikacyjne realizowane przez studentów, absolwentów i doktorantów, mające zastosowanie w gospodarce (program VENTURES);
- projekty, w których biorą udział studenci, doktoranci

i uczestnicy staży podoktorskich, realizowane w najlepszych zespołach badawczych w Polsce (program TEAM);

- projekty badawcze realizowane w trakcie studiów doktorskich w Polsce w ramach współpracy międzynarodowej jednostek naukowych (program MIĘDZYNARODOWE PROJEKTY DOKTORANCKIE);
- projekty realizowane przez wybitnych uczonych z zagranicy, tworzących zespoły badawcze w polskich jednostkach naukowych (program WELCOME);
- projekty realizowane przez młodych naukowców przyjeżdżających do Polski z zagranicy (program HOMING PLUS);
- projekty realizowane przez naukowców powracających do pracy naukowej po przerwach związanych z opieką nad dzieckiem oraz wsparcie w trakcie realizacji projektów naukowych dla kobiet w ciąży (program POMOST).

Programy Fundacji na rzecz Nauki Polskiej skierowane są do indywidualnych naukowców bądź do zespołów badawczych. Finansowanie obejmuje najczęściej przyznanie grantu badawczego oraz imiennych stypendiów naukowych zarówno dla członków zespołu, jak i dla osób kierujących projektem. Wysokość uzyskiwanych środków jest zróżnicowana w poszczególnych programach, zależy także od stopnia naukowego badacza.

Do końca roku 2012 można jeszcze zgłosić się do następujących programów:

- Program VENTURES nabór zostanie ogłoszony jesienią 2012 r.
- Program HOMING PLUS nabór do 15 października 2012 r.
- Program POMOST nabór do 15 października 2012 r.

W Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, w Priorytetach IV i VIII, również przewidziane są stypendia dla młodych osób podejmujących pracę naukową. Takie możliwości stwarzają: Poddziałanie 4.1.1 „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni”, Działanie 4.3 „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni w obszarach kluczowych w kontekście celów strategii *Europa 2020*”, Poddziałanie 8.2.1 „Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw”, Poddziałanie 8.2.2 „Regionalne strategie innowacji”.

Wszystkie te części PO KL, oprócz innych działań, przewi-

dują organizowanie dla kadry dydaktycznej przydatnych dla prowadzenia pracy edukacyjnej staży i szkoleń w przodujących zagranicznych i krajowych ośrodkach akademickich oraz naukowo-badawczych, w tym staży dla doktorantów i staży podoktorskich. Kolejną formą wsparcia są stypendia dla doktorantów, młodych doktorów i profesorów oraz wsparcie towarzyszące dla doktorantów kształcących się w dziedzinach istotnych z punktu widzenia kraju czy regionu (np. zgodnych z regionalnymi strategiami innowacji opracowywanymi przez urzędy marszałkowskie poszczególnych województw).

Informacji na temat projektów badawczych oraz projektów adresowanych do doktorantów i innych pracowników naukowych można poszukiwać bezpośrednio na uczelniach, ale także w urzędach marszałkowskich (w przypadku działań z Priorytetu VIII PO KL) i w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (w przypadku działań z Priorytetu IV PO KL).

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

ul. Nowogrodzka 47a, 00-695 Warszawa
tel. 22 24 42 858, 22 20 13 408
sekretariat@ncbir.gov
www.ncbir.gov.pl

Działalność badawcza i międzynarodowa współpraca naukowa są silnie wspierane także na poziomie Komisji Europejskiej. Między innymi dla realizacji tych celów powołany został 7. Program Ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego. Jest to największy mechanizm Unii Europejskiej finansujący badania naukowe w całej Europie w latach 2007–2013. Jego budżet wynosi ponad 50 mld euro. Znaczna część środków jest przeznaczona na granty badawcze dla uczestników z krajów Europy i innych krajów świata w celu współfinansowania projektów w zakresie badań i rozwoju technologicznego.

W 7. Programie Ramowym mogą brać udział różne organizacje i osoby, m.in. zespoły badawcze na uniwersytetach lub przy instytucjach badawczych, przedsiębiorstwa mające zamiar wprowadzić innowacje, doktoranci, doświadczeni naukowcy, instytucje wspierające infrastruktury badawcze o międzynarodowym znaczeniu, organizacje i naukowcy z państw trzecich.

7. Program Ramowy składa się z czterech programów szczegółowych:

- Program szczegółowy dotyczący współpracy (*Cooperation*) ma za zadanie wspieranie ponadnarodowej kooperacji naukowo-badawczej w wybranych obszarach tematycznych sprzyjających rozwojowi gospodarczemu i technologicznemu.

- Program w zakresie pomysłów i kreatywności (*Ideas*) promuje badania inicjowane przez naukowców we wszystkich dziedzinach wiedzy, realizowane przez pojedyncze zespoły krajowe lub ponadnarodowe.
- Program stawiający sobie za cel kapitał ludzki (*People*) ma za zadanie ilościowe i jakościowe wzmocnienie potencjału ludzkiego w zakresie badań i rozwoju technologicznego w Europie oraz zachęcanie do mobilności międzynarodowej i międzysektorowej.
- Program wspierający możliwości rozwoju (*Capacities*) dotyczy kluczowych aspektów europejskiego potencjału w zakresie badań, rozwoju technologicznego i innowacji, takich jak np. infrastruktury badawcze, klastry badawcze, potencjał badawczy wszystkich regionów, społeczeństwo oparte na wiedzy.

W Polsce realizacją 7. Programu Ramowego zajmuje się Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych Unii Europejskiej działający przy Instytucie Podstawowych Problemów Techniki Polskiej Akademii Nauk.

Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych Unii Europejskiej

ul. Pawińskiego 5B, 02-106 Warszawa
tel. 22 828 74 83/86/87/92
kpk@kpk.gov.pl
www.kpk.gov.pl

Szersze informacje na temat przedsięwzięć związanych z projektami badawczymi i rozwojem nauki znajdują się na stronach internetowych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (www.nauka.gov.pl) oraz Komisji Europejskiej – Dyrekcji Generalnej ds. Badań i Innowacji (<http://ec.europa.eu/research>).

Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich

ul. Żurawia 3/5, 00-503 Warszawa
tel. 22 626 06 32/33, 22 745 05 46
faks: 22 201 97 25
e-mail: punktinformacyjny@cpe.gov.pl
www.funduszeuropejskie.gov.pl/punkty
www.cpe.gov.pl/cpi

Koordynator CPI

Przemysław Lewandowski
tel. 22 378 31 75, kom. 782 110 194
faks: 22 201 97 25
e-mail: przemyslaw.lewandowski@cpe.gov.pl
Centrum Projektów Europejskich
ul. Domaniewska 39a, 02-672 Warszawa

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Handwritten mathematical notes on a yellow background, detailing Lie algebras and their representations. The notes include:

- Lie u -algebra**
 - $\Lambda^*(S^{n-1}R^*)$ with $db = 0$
 - $\mathfrak{g}_{\text{Lie}}^+ = \left\{ \begin{array}{l} \Lambda^*(S\mathfrak{g}^* \oplus S^{n-1}R^*), d\mathfrak{g}_{\text{Lie}} \\ dt^a = -\frac{1}{2}C^a_{bc}t^b t^c \\ db = -\mu_{a_1 \dots a_n} t^{a_1} \dots t^{a_n} \end{array} \right.$
 - $(\Sigma^{n-1}U(1))^* = \left\{ \begin{array}{l} \Lambda^*(S^{n-1}R^*), d... \\ db = 0 \end{array} \right.$
 - Maps: $t^a \mapsto 0, b \mapsto b, c \mapsto 0$
- Lie $(\Sigma^{n-1}U(1))$**
 - $\Lambda^*(S^1R^* \otimes S^{n-1}R^*)$ with $db = c, dc = 0$
 - $\mathfrak{g}_{\text{Lie}}^+ = \left\{ \begin{array}{l} \Lambda^*(S\mathfrak{g}^* \oplus S\mathfrak{g}^* \oplus S^{n-1}R^* \oplus S^{n-1}R^*) \\ dt^a = -\frac{1}{2}C^a_{bc}t^b t^c + t^a \\ db = -cs + c \\ dc = k \end{array} \right.$
 - Maps: $t^a \mapsto 0, \tau^a \mapsto 0, b \mapsto b, c \mapsto c, C \mapsto C$
- Lie $(\Sigma^n U(1))$**
 - $\Lambda^*(S^{n+1}R^*)$ with $dc = 0$
 - $\mathfrak{g}_{\text{Lie}}^+ = \left\{ \begin{array}{l} \Lambda^*(S\mathfrak{g}^* \oplus S\mathfrak{g}^* \oplus S^{n-1}R^* \oplus S^{n-1}R^*) \\ dt^a = -\frac{1}{2}C^a_{bc}t^b t^c \\ dt^a = -C^a_{bc}t^b t^c + t^a \\ dc = k \end{array} \right.$
 - Maps: $t^a \mapsto 0, \tau^a \mapsto 0, c \mapsto c$

Additional labels include $\Omega^*(P)$ and $\Omega^*(X)$ with arrows indicating relationships between the spaces.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki
Krajowa Instytucja Wpomagająca
Centrum Projektów Europejskich
ul. Domaniewska 39a
02-672 Warszawa
tel.: 22 378 31 00
faks: 22 201 97 25
e-mail: kiw@cpe.gov.pl
www.kiw-pokl.org.pl